

KRESBA
V TEORII
A PRAXI

Lucrezia
Škaloudová
Puchmajerová

Láňovka

KRESBA V TEORII A PRAXI

LUCREZIA ŠKALOUDOVÁ PUCHMAJEROVÁ

Vydáno v edici LANOVKA

Učební texty pro preprimární a primární vzdělávání

Redakční rada: doc. RNDr. Petr Anděl, CSc.; PhDr. Věra Vykoukalová, Ph.D.;

PhDr. Jana Johnová, Ph.D.; Mgr. A. Lucrezia Škaloudová Puchmajerová, Ph.D.

Grafická úprava: Lucrezia Škaloudová Puchmajerová

TUL 2021

© Lucrezia Škaloudová Puchmajerová, KPV FP TUL
Recenzenti: PhDr. Radka Růžičková, Ph.D., Doc. Mgr. Vladimír Šavel
Vydala Technická univerzita v Liberci v roce 2021
ISBN 978-80-7494-570-0

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 KRESBA.....	6
1.1 ZÁKLADNÍ DRUHY KRESBY.....	6
1.1.1 Druhy kresby podle jejich funkcí.....	7
1.1.2 Dělení kresby podle cíle.....	7
1.1.3 Dělení kresby podle záměru.....	7
1.2 VÝTVARNÉ VYJADŘOVACÍ PROSTŘEDKY KRESBY.....	8
1.3 KRESEBNÉ PROSTŘEDKY VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ.....	11
1.3.1 Hra s kreslířskými materiály a nástroji.....	11
1.3.2 Zkoumání vlastností linií.....	11
1.3.3 Kreslířský přepis ploch a objemů.....	11
1.4 TECHNIKA KRESBY.....	12
1.4.1 Držení nástroje.....	12
1.4.2 Zásady práce u stojanu.....	13
2 PERSPEKTIVA.....	14
2.1 PERSPEKTIVNÍ ZOBRAZOVÁNÍ DUTÝCH A KUBICKÝCH TĚLES.....	15
2.1.1 Chyby při perspektivním zobrazování.....	16
3 KOMPOZICE.....	17
3.1 KONSTRUKCE.....	17
3.2 LINEÁRNÍ KOMPOZICE.....	18
3.3 DRUHY KOMPOZIC.....	19
3.4 SVĚTELNÁ A BAREVNÁ KOMPOZICE.....	21
3.4.1 Účinky světla a barvy v kompozici.....	21
4 MODELACE, FUNKCE SVĚTLA A STÍNU.....	23
4.1 MODEL A JEHO OSVĚTLENÍ.....	23
4.1.1 Fyzikální hledisko.....	23
4.2.1 Psychologické hledisko.....	24
4.3 MODELACE A OBJEM.....	25
4.3.1 Zobrazení objemu (stínování).....	26
5 KRESEBNÉ TECHNIKY A MATERIÁLY.....	28
5.1 TECHNIKY KRESBY SUCHOU STOPOU.....	29
5.1.1 Kresba tužkou.....	29
5.1.2 Kresba uhlem.....	32

5.1.3	Kresba rudkou	33
5.1.4	Kresba pastelem, křídou	33
5.2	TECHNIKY KRESBY MOKROU STOPOU (Tekuté prostředky)	36
5.2.1	Kresba tuší	36
5.2.2	Kresba fixy (Flomastery).....	38
5.3	NETRADIČNÍ TECHNIKY KRESBY (Neobvyklé)	39
6	NÁMĚTY	46
6.1	ZÁTIŠÍ.....	46
6.2	DRAPÉRIE	46
6.3	KRAJINA.....	47
6.4	PORTRÉT.....	48
6.5	FIGURA	50
7	ADJUSTACE UMĚLECKÉHO DÍLA	52
7.1	PREZENTACE DĚTSKÝCH VÝTVARNÝCH ARTEFAKTŮ	52
7.1.1	Trojrozměrné výstavní prostory	53
7.1.2	Dvojrozměrné prezentace	53
7.2	KNIHA - MOŽNÉ ZPŮSOBY VAZBY.....	54
8	VÝZNAMNÉ SBÍRKY KRESEB.....	56
9	DOPORUČENÁ A POUŽITÁ LITERATURA	57
	ZÁVĚR	59

ÚVOD

Kresba je fenomén, bez něhož se neobejde žádný obor výtvarného umění a kterého využívá i mnoho dalších neuměleckých oborů. Většina z nich navrhuje a vytváří prvotní záznamy skicováním tužkou, ať už jde o sochařství, textil či architekturu. Chceme-li vyrobit např. vlastní (originální) poličku, řešíme její podobu také nejprve kresbou. Je to cesta, jak sdělit truhláři její podobu. Jiné využití bylo i v dřívějších dobách, kdy nebyly mapy online. Tehdy bylo jednodušší někomu cestu nakreslit. Výuku cizích jazyků také velmi usnadňují doprovodné kresby a ilustrace, kterým rozumí všichni cizinci. Existují deskové hry, jejichž součástí je rychlá srozumitelná kresba.

Tento studijní materiál vás seznamuje se širokou škálou kresebných technik a výrazových prostředků, které můžete využívat nejen vy sami, ale mohou dát základ zejména praktickému využití ve vaší školní praxi.

Učitel, který učí výtvarnou výchovu, by si měl všechny výtvarné činnosti vyzkoušet, neměl by po žácích požadovat nic, co sám neovládá. Měl by vědět, kolik která činnost zabere času a jaká může mít úskalí, aby dokázal hodiny kvalitně plánovat a učit. Musí být ale zároveň schopen improvizace, pokud se stane nepředvídaná událost (vyschne tuš, nelze pracovat v učebně, kde je dostupný materiál, žák je nepřipraven...), aby dokázal svůj plán rychle přizpůsobit nastalé situaci.

Na prvním stupni je převážná většina výtvarných činností experimentálních. Žáci zkouší, jaké možnosti nám materiály poskytují a učitel je tím, kdo experiment usměrňuje a má o něm dostatek informací, aby žáky udržel na správné cestě. Sám může být také tím, kdo hledá nové materiály a posunuje tvorbu žáků a činí ji zajímavější. Klasické techniky (kresba tužkou, pastelkou...) je nutné znát, ale není dobré na nich ustrnout. Důležité pro učitele je, znát co nejvíce variant technik, aby mohl otevírat žákům možnosti ke svobodné tvořivosti a rozvíjet jejich orientaci ve světě výtvarného umění.

Tento učební text je určen studujícím jak učitelství pro 1. stupeň základní školy, tak i učitelství pro mateřské školy v prezenční i kombinované formě. Využitelný je i pro obory uplatňující volnočasové aktivity.

Text je doplněn množstvím obrazového materiálu, jehož hlavními autory jsou a byli nejen studenti katedry primárního vzdělávání FP TUL, ale také žáci 1. a 2. stupně vedení autorkou. Doplněkem tohoto učebního materiálu je soubor kolegyně Z. Pechové Kresba v umění, který dokreslí naši problematiku z hlediska historie i současného umění. Volně navazujícím materiálem je Grafická tvorba v teorii a praxi.

Vážení studenti, s orientací v textu vám pomohou následující ikony:

	Příklady		Text pro učitelství ZŠ
	Definice		Text pro učitelství MŠ
	Otázky		
	Sít, mezipředmětové vazby		
			Pokud není uvedeno jinak, platí pro obojí typ studia

1 KRESBA

V úvodu je dobré si utřídit hlavní obory a podobory výtvarného umění:

architektura – interiérová (design), exteriérová, inženýrské stavby

malířství – kresba, malba, grafika, grafický design

sochařství – socha, plastika, reliéf, objektová tvorba, keramická socha

užité umění, řemesla – sklo, keramika, textil, design, řezbářství, kovotepectví, kovorytectví, zlatnictví, umělecké kovářství... (mají především užitnou a výzdobnou funkci, často dekorativní charakter, mohou být součástí architektury či věci denní potřeby)

soudobé umění – performace, videoart, instalace, land-art, body-art, street-art, akční umění, happening

Pro orientaci ve výtvarné výchově je třeba rozlišovat několik základních oblastí:

výtvarný obor /malířství, sochařství, užité umění.../

výtvarnou techniku /kresba tužkou, lavírování, batika, asambláž.../

způsoby zpracování /lepení, tesání, odebírání, roztírání, otiskování.../

výtvarný materiál /rudka, papír, sádra, textil, dřevo, hlína, vosk.../

výtvarné nástroje /tužka, štětec, nůžky, nože, rydlo, dláto, pila, sekera,.../

výtvarné vyjadřovací prostředky /barva, kontrast, lomená linie, objem.../

výtvarný artefakt /kresba, grafický list, obraz, socha, objekt.../

1.1 ZÁKLADNÍ DRUHY KRESBY

Čmáranice – ledabylá, bezcílná, bezobsažná kresba, různě křížené čáry. Objevují se většinou v raném dětském projevu.

Grifonáž – bezděčná kresba bez vážnějšího záměru (v zápisníku, v sešitě, na okraji novin během dlouhých hovorů). Dá se analyzovat, může hodně prozradit o autorovi.

Náčrt – kreslený záznam s praktickým zřetelem. Má jednodušší zkratkovitou povahu, většinou bez modelu, z představy.

Skica – první předběžný umělecký záznam, předstupeň pozdějšího díla.

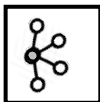
Studie – vyhraněný studijní charakter podle modelu. Studie anatomické, krojové, detaily pro pozdější práci.

Přípravná kresba – umožňuje malíři, grafikovi přibližnou představu budoucího díla malířského, grafického.

– bývá v měřítku zamýšleného díla.

Karton – přípravná kresba nebo malba pro některé monumentální dílo ve skutečné velikosti (pauza – pro díla menších formátů např. grafik).

Kresba – obraz – definitivní, svébytné kreslířské dílo (ekvivalent obrazu v malbě).

*Obrazové dokreslení základních druhů kresby v umění viz Pechová Kresba v umění
J. Dubuffet, P. Klee, V. Preissig, A. Mucha, J. a K. Válový*

1.1.1 Druhy kresby podle jejich funkcí

empirická (vyjadřuje bezprostřední zkušenost, náhodný záznam v diáři, na pracovní podložce)

informační (informační systémy)

vědecká (dokumentární, experimentální, vědeckofantastická - např. v atlasech, odborných knihách)

technická (technické výkresy)

pedagogická (názorná, je součástí vyučovacích pomůcek, např. figurky v tělesné výchově)

umělecká vzniká

- formováním výtvarného záměru (promyšlení, skica)

- realizací díla (provedení v materiálu)

- vnímáním uměleckého díla (divákem)

1.1.2 Dělení kresby podle cíle

Volná – je vlastním vyjádřením autora

Užitá – podléhá konkrétním požadavkům zadavatele, trendům či textům...

1.1.3 Dělení kresby podle záměru

Kresba z představy

Navazuje na představy, prožitky a informace a přenáší je do výtvarného jazyka.

Zdrojem motivace bývá svobodné rozvíjení fantazie.

Kresba motivovaná skutečností

Odráží vztah dítěte k zobrazované skutečnosti a spojuje ji s dalšími výtvarnými otázkami (např. dekorativní stylizace, zvětšování, výřezy, zdůraznění povrchů...).

Při hledání vztahu mezi námětem a vyjadřovacím prostředkem lze sledovat, jak stejný předmět kreslený jiným materiálem (tužka, pero, uhel...) získává odlišné výrazové hodnoty.

Kresba skutečnosti (studijní)

Je studijní realistická kresba přírodnin, předmětů, zátiší, krajiny, zvířat, postav, tváří s využitím kresby detailů a realisticky zobrazeného objemu.

Využívá základních perspektivních jevů.

Kresba návrhová

Zpracovává námět pro realizaci v jiném materiálu (např. sklo, textil, kov, design i grafický materiál...). Popřípadě se zabývá variabilním řešením výtvarného problému.

Úkoly:

Nakreslete jeden předmět (citrón, skleničku, botu...) třemi různými způsoby – tečkováním, šrafurou, roztíráním materiálů (více níže). Uvidíte, jak každý vypadá jinak a jak je pro každý předmět přirozený jiný vyjadřovací prostředek.

1.2 VÝTVARNÉ VYJADŘOVACÍ PROSTŘEDKY KRESBY

Jsou výtvarné, prostředky, jejichž prostřednictvím vyjadřujeme kresbou vlastní myšlenku nebo zobrazujeme vidění. Umožní vyjádřit detaily struktur i vzdálené objekty. Dávají kresbě prostor, dynamiku i charakter. Jsou základem a prolínají se do všech plošných oborů.

BOD – je významný svojí velikostí, množstvím, uspořádáním (shlukováním). Valér je tvořený plynulým zahušťováním bodů.

LINIE, čára – tvoří rozhraní dvou prostorů.

Každá má svůj vlastní charakter, osobitý kresebný rukopis (může být silná, vlasová, slabá, těžká, robustní, pružná, neohebná, oblá, lomená, rovná, měkká, tvrdá, světlá, tmavá, zesvětlující se, ztmavující se, plynulá, přerušovaná, črtaná, trhaná...).

Příklady:

Linka, která se zesiluje a zeslabuje, vyjadřuje prostor, na rozdíl od obrysové linky, typické spíše pro ilustraci. Oblá linie je pozitivní, příjemná, oproti lomené linii vyjadřující agresi a negativismus. Tužku můžeme točit v prstech tam a zpět, její hrot tak přeskakuje po papíře. Soubor těchto linií pak vyjadřuje např. rozpraskanou kůru stromu. Měkkou linku perem a tuší (na rozhraní suché a mokré plochy), mistrně využíval ke stínování svých figur v posledních 15 letech své tvorby Adolf Born, jeden z předních českých ilustrátorů.

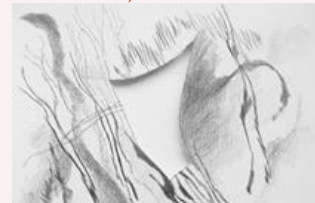

https://img.blesk.cz/img/1/normal620/2717107_adolf-born-malir-ilustrace-dilo-v0.jpg?v=0 detail
http://www.pribehynih.cz/images/knihy/deti/Zpohadkovepostylky_img.jpg

Poznámky:

UPLATNĚNÍ BODU, VALÉR

ČRTANÁ LINIE, LINIE PSANÉ ŠPIČKOU, KRESLENÉ NA PLOCHO, TÓNOVÁNÍ ZESILUJÍCÍ SE PLOCHY

PEROKRESBA, PEVNÁ LINKA, ČRTANÁ, ZESÍLENÁ

ROVNÉ, OSTŘE LOMENÉ LINIE, POSTUPNĚ ZAHUŠŤOVANÉ LINIE PODLE PRAVÍTKA

OBLÉ LINIE, OPISUJÍCÍ TVAR, EFEKT ZVLNĚNÉ LINIE

NEORGANIZOVANÁ, NEPRAVIDELNÁ ŠRAFURA, KRÁTKÉ, DELŠÍ ČÁRY, KROUŽKOVÁNÍ

Lineární kresba ≠ obrysová kresba. Lineární kresbou tvoříme plochy, kde využitím různých druhů čar, můžeme tvořit různé struktury ploch. Zeslabená a zesílená linie vypovídá o světle a stínu.

Obrys (kontura) – je ohraničující linie, uplatňující se např. v ilustraci. Není obvykle nosný vzhledem ke světle a stínu či jiným informacím.

Šrafura – paralelně vedené linie rovnoměrně či nerovnoměrně rozmístěné, slouží ke tvorbě plochy

- organizovaná (jednoduchá //, křížení linií XXX – čím více křížení, tím tmavší plocha), častá u kubických těles.
- vedená tzv. po formě opisující oblost zobrazovaného tvaru, často užívaná při kresbě dutých tvarů
- neorganizovaná (krátké nebo delší tahy volně kladené vedle sebe i přes sebe)

Linie vytvářející dekorativní plochu – kroužky, spirály, husté vlny, oblouky

Lineární stopy – destrukce papíru, vrypy, škrábance, mělké, hluboké, linie tvořené perforací...

Otázky:

- 1) Před vámi stojí krásné renesanční zátiší, jehož předměty jsou skleněné číše na víno, cínový korbek a kožešina z lišky přehozená přes stůl. V pozadí část okna a těžký závěs. Zamyslete se nad volbou výrazových prostředků pro vyjádření těchto předmětů.
- 2) Čím odlišíte dvě různé roviny?

PLOCHA

- může být velká, malá, celistvá, částečná, lehká, těžká, hladká, plynulá, oblá, prolamovaná, lesklá, se strukturou...
- černá, bílá, stupně šedi, jednobarevná, vícebarevná, skvrnitá, světlá, tmavá, bledá, sytá...
- **stínovaná** roztíráním v kombinaci s plastickou gumou ukončená kresbou
- tvořená jedním či více kresebnými materiály
- tvořená - tečkováním, bodem
 - klasickou nebo neorganizovanou **šrafurou**
 - kombinací materiálů (umělého uhlí, rudky s bílou měkkou křídou a společným promísením, suchou křídou)
 - vybíráním plastickou gumou z hutného uhlí podkladu
 - **roztíráním** dlaní, štětcem, roztírací tyčinkou (srolovaný papír)
- tvořená **lavírováním** tuše, inkoustu, rudky, akvarelu, akvarelových pastelek, fixů či voskovek
- jako skvrna ohraničená, neohraničená, s konturou, bez kontury, rozfoukávaná, kaňky vzniklé kapáním, stříkáním, cákáním
- plynule přecházející z tvaru do tvaru (organického nebo geometrického), z barvy do barvy

Poznámky:

Na Bornově kresbě na straně č. 5 vidíme: **MĚKKOU LINKU rozpitou na obě strany** nebo taženou po hraně mokré plochy a **rozpitou na jednu stranu** či **střapatou linku** / obvykle doplněná nepravidelně body/

Valér

Je plynulý přechod ze světla do tmy a naopak. Uplatňuje se jak v kresbě a grafice tak i v malbě.

Lavírování

Je princip rozmývání naneseného materiálu více či méně vodou tak, abychom dosáhli plochy přecházející ze tmy (barvy) do světla.

U suchých materiálů se doporučuje pro lepší výsledek (lesk) přidat do vody klovatinu.

UKÁZKA LAVÍROVÁNÍ TUŠE

Tvar – je celková vizuální podoba plošného prvku (i prostorového objektu, řešená výše zmíněnými prostředky. Může být vymezený obrysem či bez něj. Existují např. tvary náhodné, geometrické, hranaté, oblé, pravidelné, nepravidelné, amorfni...

VALÉR - je plynulý přechod ze světla do tmy. Může být tvořen jakýmkoli výrazovými prostředky.

KOMBINACE LINÍ A PLOCH

- barevné plochy s linií, kolorovanou linií, dokresba černou linií
- černobílé plochy doplněné barevnou linií

BARVA PAPÍRU – hraje roli zejména v některých technikách, např. suchý pastel

BAREVNÁ KRESBA

- barevný tón, barevný odstín (zesvětlení, ztmavení tónu), valér (odstínění barevných tónů)
- využívá výrazových prostředků malby -barvy

STRUKTURA – **podkladu** – hlazené papíry, velurové, s plátňovou strukturou...

- lze upravovat povrch papíru smirkem, kartáčem za vlhka – hladký, drsný = textura
- **samotné kresby** (hladká, jemně plastická - reliéfní, závisí na kresebném materiálu)

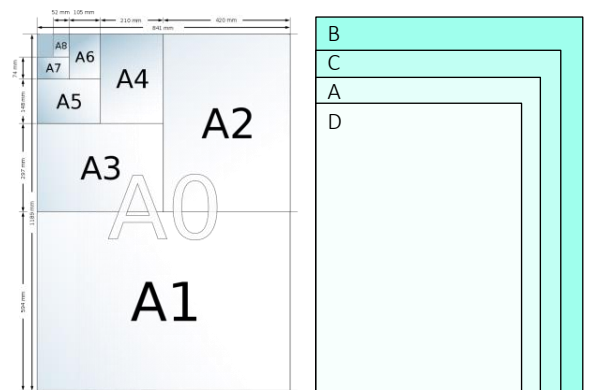
FORMÁT – udává rozměr, velikost **plošného** (2D, výška x šířka) i **prostorového** díla (3D, výška x šířka x hloubka)

- nejběžnější jsou pravoúhlé, existují i kruhové, oválné, o několika úhlech
- na šířku, na výšku (zápis formátu vždy = výška x šířka)

standardizované:

A0 (59,4 x 118,9 cm), **A1** (59,4 x 84,1 cm), **A2** (42,0 x 59,4 cm), **A3** (29,7 x 42 cm), **A4** (21 x 29,7 cm), **A5**, **A6**, **A7**, **A8**

dále **B0** (100 x 141,4 cm), **C0** (91,7 x 129,7 cm), **D0** (77 x 109 cm)
B2 (50,0 x 70,7 cm), **C** (45,8 x 64,8 cm), **D2** (38,5 x 54,5 cm)

Obr.1 Ukázka dělení formátu řady A, a porovnání velikostí formátů B3,C3,A3 a D3

PERSPEKTIVA – jako samostatná kapitola 2

KOMPOZICE – jako samostatná kapitola 3

FUNKCE SVĚTLA A STÍNU – jako samostatná kapitola 4

Otázky:

- 1) Máme za úkol nakreslit vázu se slunečnicemi. Jaký zvolíme formát - na výšku nebo na šířku?
- 2) Zkuste stejný motiv (kytice, krajiny, figury) nakreslit (naskicovat, vyfotit) do obou formátů a pozorujte, co se s kompozicí děje?

1.3 KRESEBNÉ PROSTŘEDKY VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ

Zpracováno podle Věry Roeselové

1.3.1 Hra s kreslířskými materiály a nástroji

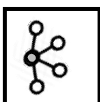
- stopy různých kreslířských prostředků
- vlastnosti netradičních materiálů a nástrojů
- hry s linií a jejich posun až k vytváření šrafur a textur
- kombinování kreslířských technik a hledání jejich výrazových kvalit
- spojení hravých objevů s kompozičním myšlením – volba výřezů, kombinace s písmem, vyústění do užité grafiky či jiných výtvarných činností

1.3.2 Zkoumání vlastností linií

- čistá linie a její výraz
- porovnávání různě vedených linií- důrazné, odlehčené, souvislé, přerušované či tečkované
- vytváření lineárního rytmu a jeho proměn
- vnímání řádu a náhody – vztahy mezi liniemi a jejich umístění ve formátu

1.3.3 Kreslířský přepis ploch a objemů

- vliv hustoty linií a jejich směrů na texturu plochy, vliv přítlaku na nástroj
- zachycení tvaru a jeho stavby, sledování proporčních vztahů
- přepis charakteristických povrchů
- kontrasty světlých a tmavých ploch, jejich gradace, tónové přechody, ale i kontrast
- zásady modelace objemů, a proměny při změně osvětlení
- uvědomování si vztahu námětu a formátu, správné rozvržení kompozice

Pedagogické vedení výuky:

RVP pro VV počítají s individuálním přístupem učitele. Základní učivo stanovují jen rámcově, poskytují prostor pro svobodnou volbu metody.

Učitel si sám vytváří model výuky VV. Teprve výsledky ukáží, zda zvolená cesta byla správná.

Nelze zapomínat na vztah dítěte k materiálům, nástrojům a technikám. Dítě považuje za nejdůležitější námět a jeho obsah. Způsob výtvarného vyjadřování objevuje během let. Uvažuje, zda materiál odpovídá jeho pocitům. V pubertě přichází zájem o technologii.

Zkušený učitel stojí v pozadí jako partner či jako inspirátor výtvarných aktivit. Pomáhá pochvalou a hovoří o zvolených prostředcích. Výtvarné vedení spočívá v hledání nosných témat a v jejich vhodné motivaci. Učitel nabízí a seznamuje s výtvarnými postupy.

Pro tvořivého učitele je obtížné cokoli opakovat, dokonce i vlastní nápad. Proto dochází k mnoha obměnám (i drobným posunům) jednoho úkolu či techniky.

1.4 TECHNIKA KRESBY

Ve stoje:

Pohyb ruky vychází z ramenního kloubu, loket, zápěstí jsou uvolněné, předloktí neleží na podložce, opírá se jen malíčkem nebo hranou dlaně. Kreslíme u stojanu na velké formáty. Pokud jsou formáty větší, než můžeme vložit do stojanu, můžeme kreslit na volné zdi či na zemi.

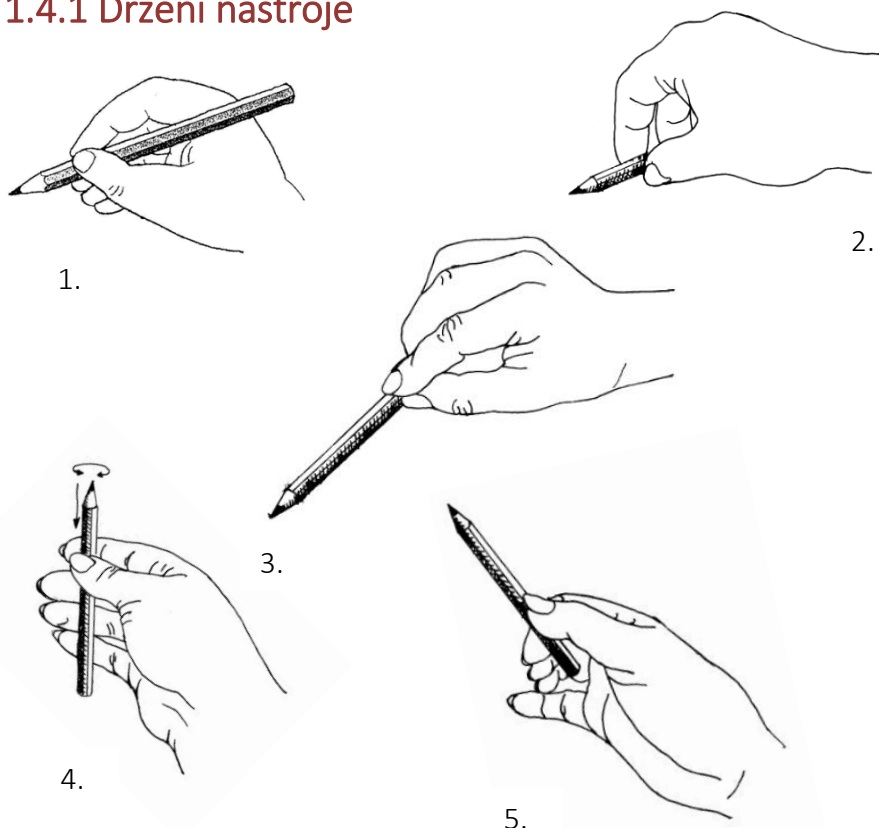
Velké formáty vyžadují odstup a tento způsob to umožňuje.

V sedě:

Je dobré, když může být deska šikmo opřená o kraj stolu nebo přímo na stole. To je vhodné pro práci na menších formátech (od formátu A2 je potřeba odstup). V případě malých formátů, kde nevytváříme dlouhé tahy, můžeme položit zápěstí na kreslicí desku.

Výběr formátu a technika (použité nástroje) vyžadují i vlastní způsob práce. Při kresbě ve stoje a v sedě se liší úroveň očí (horizont) tedy úhel pohledu – míra nahladu či podhledu (viz níže, kap.2.)

1.4.1 Držení nástroje

Adriena Šimotová
Jitka Válová

1. Klasické držení tužky, pera vhodné pro detaily.
2. Držení tužky, roubíku shora –roubík směřuje do dlaně.
3. Tužka držaná na konci umožňuje tvorbu dlouhé obloukové linie.
4. Tužka směřuje hrotem nahoru, umožňuje váhou ruky vytvořit svislou rovnou linii a zároveň kroutit tužkou mezi palcem a ukazovákem do strany a tím tvořit přeskakující linku.
5. Ruka se při kresbě nedotýká papíru, opírá se jen o malíček.

1.4.2 Zásady práce u stojanu

- stojan je mírně nakloněný (ne moc, ne kolmo)
- stojan je natočen v úhlu 45° k modelu (nezakrývá model, není kolmo)
- střed papíru je ve výšce očí nebo ramen
- kreslíme-li pravou rukou, na model se díváme mírně doleva (leváci obráceně)
- z kreslicího místa vidíme současně model a kresbu (nevykukujeme ze za prkna)
- na model se díváme z mírného nadhledu
- kreslicí deska musí být hladká (bez struktury)
- papír připevňujeme hrubou stranou nahoru
- neustále korigujeme práci odstupováním (nejm. 2 kroky dozadu)
- při rozvrhování kresby do formátu užíváme tzv. **blokování**
- všechny poměry prvků a vztahy mezi nimi zjistíme **vizováním**

Ateliérový stojan
typu H

Polní stojan

Stolní stojan

Ateliérový stojan
typu A

Polní stojan s úložným
prostorem na barvy

Vizování

Je poměřování pomocí tužky, špejle s nataženou rukou a jedním okem přivřeným. Při nesprávném pokrčení ruky dojde ke změně vzdálenosti oka od špejle, a tím ke změně poměřovaných částí. Porovnáваме výšku k šířce. Výšku či šířku jednoho objektu k dalšímu.

Blokování

Je rozvržení předmětů (např. kresleného zátiší) do bloků, což napomáhá správnému umístění zátiší do formátu papíru a správným proporcím.

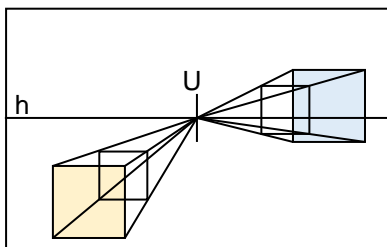
2 PERSPEKTIVA

Perspektiva – je přepis trojrozměrné skutečnosti na dvojrozměrnou plochu papíru.

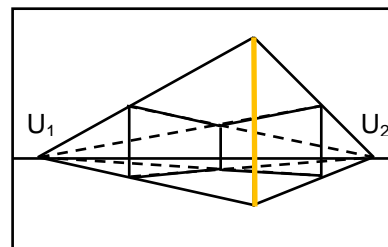
Jednoúběžníková (lineární) – vše se sbíhá do středu – úběžníku „U“ na horizontu „h“. Volíme ji, pokud jedna viditelná strana je k nám čelně, druhá ubíhá do úběžníku. Dojem sbíhavosti rovnoběžek ukazují např. koleje v dálce a k sobě se přibližující pražce, v dálce se zužující silnice...

Dvojúběžníková (nárožní) – volíme ji, pokud je k nám nejbližší nároží (hrana) a obě strany ubíhají do dvou úběžníků U_1 , U_2 na horizontu. Z každého bodu vedeme spojnice do obou úběžníků.

Trojstředá (ptačí) – nejbližší je 1 roh, je založená na třech úběžnících / U_3 je dole / vyjadřuje velkou hloubku ↓. V běžné kresbě ji nepoužíváme.

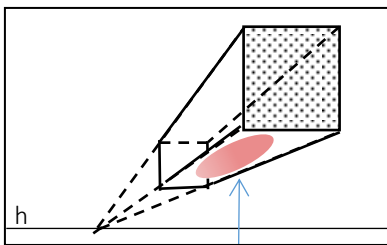

Obr. 2, 3 Jednoúběžníková (s pomocnými čarami)

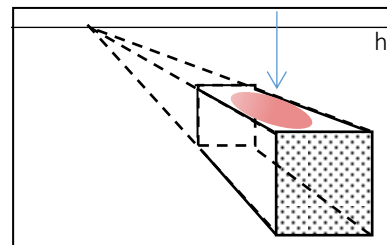

Obr. 4 Dvojúběžníková (s pomocnými čarami)

Umístěním horizontu se řídí míra **nahledu** /pohled ze shora/ a **podhledu** /zdola/.

Obr. 4, 5 Podhled (tečkovaná je čelní stěna)

Nahled

Vzdušná – je perspektiva barevná

Barvy předmětů v dálce blednou (bělají, modrají, šednou)

Využíváme ji při práci s reálnou krajinou, kde jsou předměty v popředí sytější a v pozadí bledší

Obrázek obsahuje tzv. **plány**:

popředí = detaily

střed = ústřední motiv, hlavní část obrazu

pozadí = určuje prostor, vzdálenost

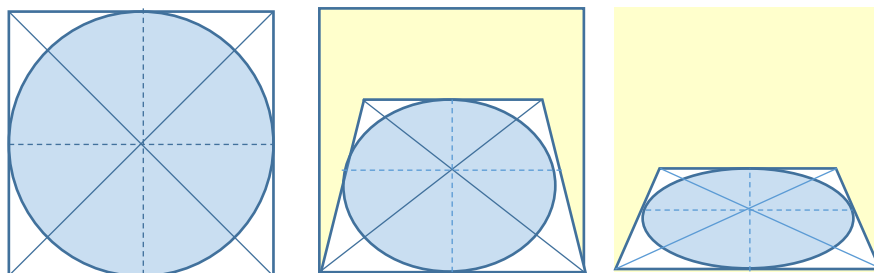

Příklady:

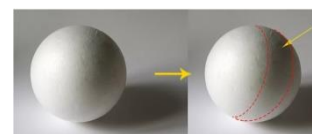
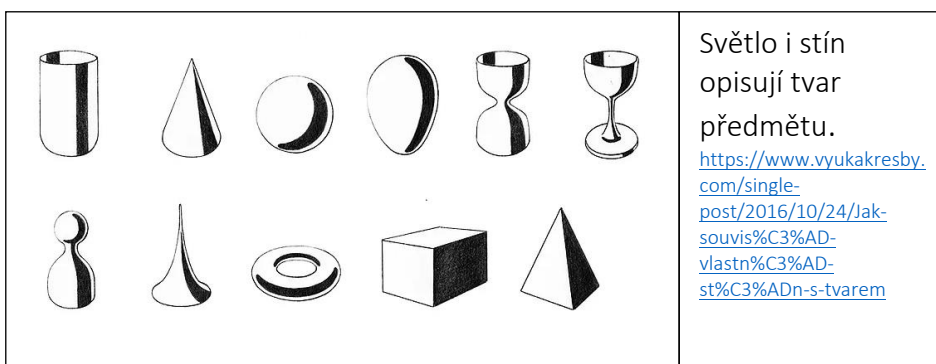
Tento pohled z omišské Fortice dokládá barevnou živost detailů v popředí a blednutí zeleně směrem k mořské modři a ostrovu Brač v pozadí.

2.1 PERSPEKTIVNÍ ZOBRAZOVÁNÍ DUTÝCH A KUBICKÝCH TĚLES

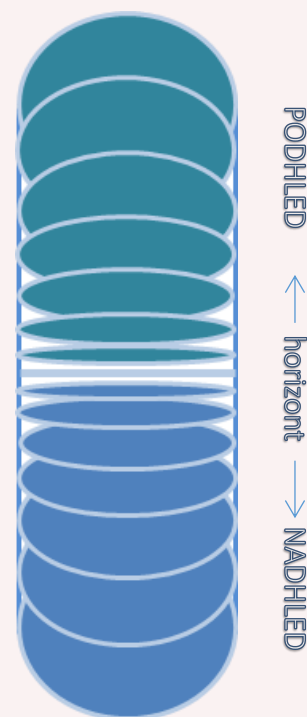
Při kresbě je třeba si uvědomit, že:
koule v perspektivě je vždy koule
elipsa vzniká sklopením čtverce, do něhož se vписuje **kruh**.

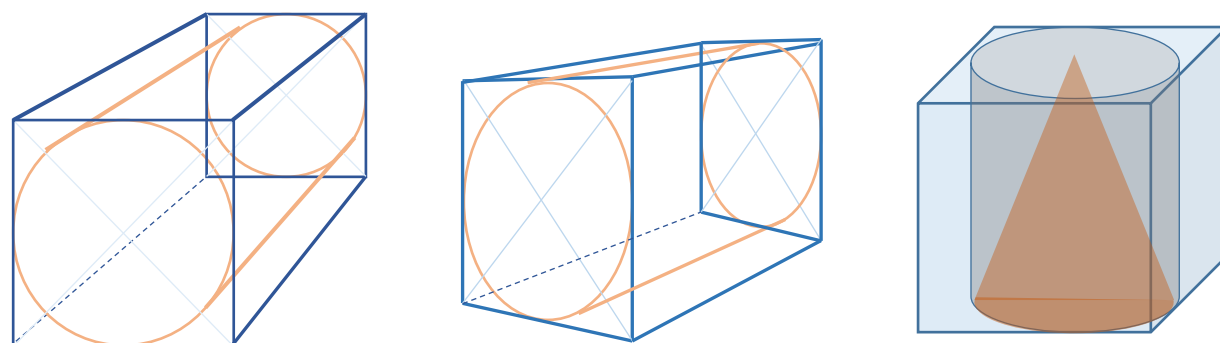
Horizont je v úrovni našich očí
 (člověk sedící má jinde horizont než člověk stojící nebo hledící z desátého patra výškového domu)
 Všechny předměty lze připodobnit **geometrickému tělesu**, podle kterého tvoříme konstrukci zobrazovaných předmětů. Jejich tvar musíme respektovat i při modelaci.

<https://www.vyukakresby.com/single-post/2016/10/24/Jak-souvis%C3%AD-vlastn%C3%AD-st%C3%ADn-s-tvarem>

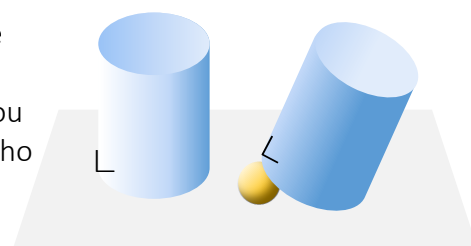
VÁLEC ROZDĚLENÝ NA ELIPSY UKAZUJE JEJICH OTEVŘENOST ČI UZAVŘENOST

Do **krychle** /kvádrů/ lze vepsat **koule**, **válec** /šesti- a vícestěn/, **kužel**, **jehlan**

Všechny předměty, které leží na **vodorovné základně**, mají **svislé** hrany **kolmé na podložku**.

Předměty **nakloněné**, mají svislé hrany **kolmé na svoji** nakloněnou základnu, míru naklonění musíme sami určit podle zobrazovaného modelu.

Z historie perspektivy:

Antické perspektivní zákony zdokonalili umělci renesance (Masaccio, P. della Francesca, P. Ucello, A. Dürer).

Tuto lineární perspektivu obohatili malíři 15. st. (bratři Eyckové) o perspektivu barevnou (studené barvy = dálka, teplé barvy vystupují do popředí).

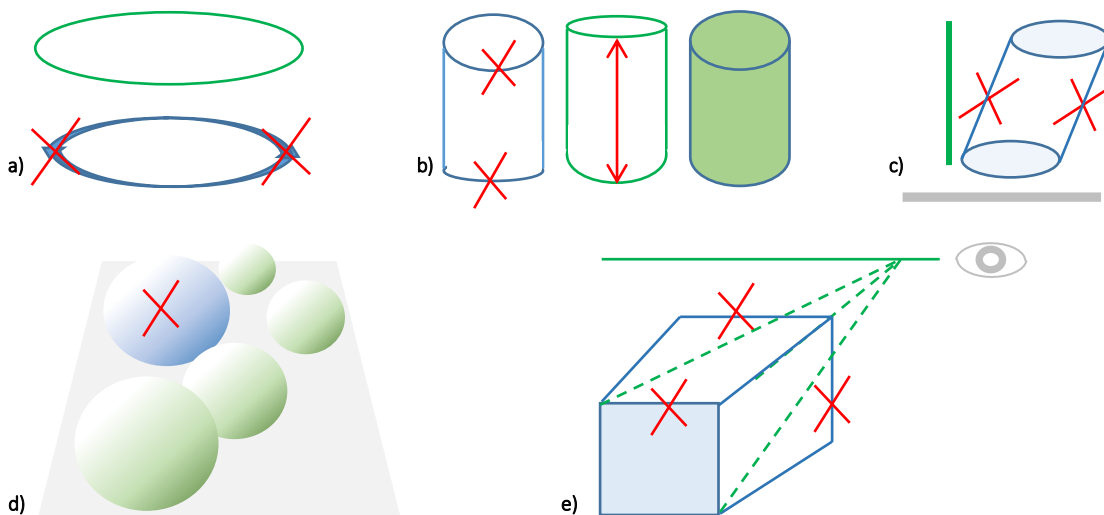
Středověké umění užívalo perspektivy hierarchické (velikost postav se neřídila vzdáleností, ale důležitostí a společenským významem: Kristus > apoštolové > církevní hodnostáři > prostý lid).

Michail Vladimirovič Alpatov ve svých Dějinách umění uvádí: že sedící malíři kladou horizont do vrchní části obrazu, kdežto stojící spíše do spodní části.

2.1.1 Chyby při perspektivním zobrazování

Uvádíme zejména proto, abychom na ně dali pozor a vyvarovali se jich!!!

- zobrazení elipsy jako čochky /s ostrými rohy/
- nesouhlasí elipsy na válci /co je hlouběji, má uzavřenější elipsu, příliš velký rozdíl elips/
- svislé hrany nejsou kolmé na základnu tělesa
- velikost zobrazených předmětů neodpovídá perspektivnímu zobrazení → směrem dozadu se prvky zvětšují
- špatné umístění horizontu a úběžníků → vzniká příliš velký nadhled (podhled), linie se nesprávně rozbíhají

Správná forma má zelenou barvu, chyby jsou škrtnuty červeným křížkem.

Zátíší s předměty, které spolu nekomunikují a rozbíhavá podložka / správné rozmístění

3 KOMPOZICE

Kompozici autor řeší před započítím díla ve skicách kresebných či barevných.

Snaží se, aby dílo působilo harmonicky a účinek byl co nejsilnější. Zabývá se vztahy mezi liniemi, tvary (plochami), barvami, světlem.

Odráží umělcův názor na plochu, prostor, objem, obrys, perspektivu, proporci, barvu, linii, tvarovou a barevnou harmonii, rytmus, symetrii a asymetrii, dynamiku a statičnost, rovnováhu, kontrast, horizontálu, diagonálu, nahoře, dole, vlevo, vpravo.

U figurálních kompozic hrají velkou roli postoje figur, akce, mimika a gesta. V samotné kompozici jsou významné i pohledy jednotlivých figur.

Kompozice:

Je formální a barevná výstavba uměleckého díla, která z něho činí jeden celek (uspořádání prvků v obraze - tvarových i barevných podle významového, obsahového a funkčního záměru).

*Latinský výraz **compositio** (sestavění), řecké **synthesis** (sklad) bylo ve středověku vztahováno k architektuře a hudbě, pro malbu a kresbu byl používán termín **dispositio** (rozvržení), **ordo** (uspořádání) nebo **figura** (tvar, forma, podoba, způsob).*

Pojem kompozice se vztahuje především na plošná díla, ale nelze ho oddělit ani od sochařství (dnes hovoříme spíše o konstruování).

3.1 KONSTRUKCE

Nauka o konstrukcích se nazývá tektonika, je základní složkou architektury, ale i prostorové tvorby.

Jde o kombinování prvků, sestavování, prolínání, překládání přes sebe. Cit pro vyvažování hmot se v elementární podobě objevuje již v dětské hře s kostkami. Týká se stability, rovnováhy, pevnosti v tahu i tlaku.

Toto vše platí přeneseně i pro malířství, sochařství, keramiku, textil...

V kresbě se uplatňuje ve formě lineární konstrukce, zformování do bloku (blokování).

Kompozice je podložena teorií, která se vyvíjí od počátků umění, zabývali se jí ve starověku např. Platón, Aristoteles. Středověké úvahy známe od Tomáše Akvinského, sv. Augustina. Velkou pozornost jí věnovala renesance - Leone Batista Alberti, Paolo Ucello, Piero della Francesca, Leonardo da Vinci.

Úvahami o kompozici se v nové době zabývali Georges Seurat, Paul Cézanne, Max Ernst, Pablo Picasso, Paul Klee, Wassily Kandinsky, Rudolf Arnheim, u nás např. Bohumil Kubišta, František Kupka.

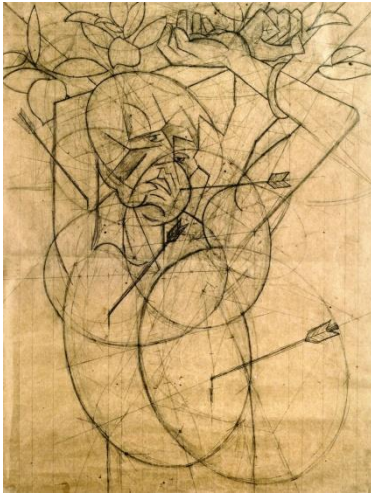
Figura (2 významy)

Figurativní = předmětný

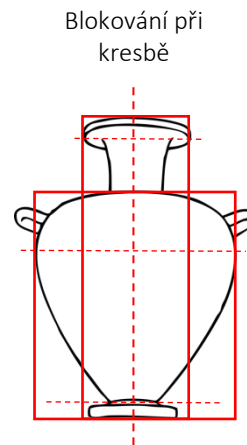
Figurální = obsahuje postavy

Obr. 6 Stavebnice Kapla, dítě 7 let

Obr. 7 Skica ke Sv. Šebestiánovi B. Kubišta

Obr. 8 Seva dítě 6 let

Příklady:

Ukázka skici - konstrukce obrazu Svatý Šebestián (1912) **Bohumila Kubišty**. Kubistickou zkratku původně vystudovaný matematik hledal složitou konstrukcí elips a linií. Prvky v jeho obrazech nejsou náhodné, jsou vzájemně provázané. Sledujte např. prostřední šíp s tmavým koncem, kdybyste ho protáhli do pravého horního rohu, zjistíte, že na něj navazuje větev stromu.

3.2 LINEÁRNÍ KOMPOZICE

Využíváme různých výrazových prostředků:

- kontrast různých druhů linií (oblé, lomené)
- kontrast různých tvarů (hranatý, oválný) a jejich různé velikosti
- kontrast světlých a tmavých linií a ploch
- kontrast stop různých nástrojů a materiálů

Kompozice může být často záležitostí intuice, citu nebo vědomého rozvrhování figur, nikdy však není náhodná.

Příklady z praxe:

- figura ve středu obrazu má větší důraz (důležitost) než jiná, stojící po straně
 - jinak působí postava, která hledí přímo, a tím navazuje kontakt s divákem, což dodává obrazu další rozměr (oproti postavě otočené, hledící mimo diváka (např. do pozadí)
 - velmi důležitá je řeč rukou: založené do klína, vztahující k jiné figuře, ukazující (cestu), hlava v dlaních - naznačují uzavření, komunikaci, rozpaky...
 - sedící figura je často trojúhelníkovým prvkem kompozice
- Je třeba hledat vztahy mezi všemi figurami v obraze, tento vztah může být podpořen i pohledem.

Kompozici **ovlivňuje výběr formátu**. Většina obrazů jsou obdélníky na výšku nebo na šířku. Některé obdélníky jsou oku příjemnější, jiné méně. Přílišné protažení může působit například expresivně (Hans Holbein ml. – Kristus v hrobě 1521, 30,5 x 200cm).

O dětských pracích je známo, že na klasickém formátu (A4) děti zkracují proporce figury (např. zkracují nohy) nebo ji nezobrazí celou, ale jen tu část, která se vejde na papír. Přizpůsobují kresbu formátu papíru (zejména šířce) a délka formátu pak neodpovídá výšce figury, je kratší. Řešením bývá předložení formátu odpovídajícího proporci figury - pak dítě nemá s jejím zobrazením žádný problém.

Méně časté a komplikovanější jsou čtvercové formáty – nejčastěji užívané pro abstraktní tvorbu.

Obecně platí, že divákovo oko krouží po obraze a spočine na místě, které ho nejvíce upoutá, které obsahuje detaily nebo kde je soustředěn děj. Není vhodné, když je toto místo blízko okraje formátu – může to znamenat další divákův nezáměr o obraz. Problémem bývají též figury (prvky) nemající k sobě žádný vztah nebo stojící izolovaně, nevrací diváka zpět do děje.

Obr. 9 Skica figurální kompozice Rafaela *Tři grácie*, perokresba,
Obr. 10 Skica K. Svobody *Ctirad a Šárka* 1898, kresba tužkou

3.3 DRUHY KOMPOZIC

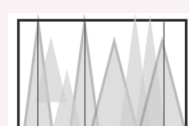
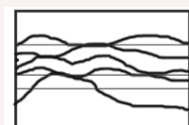
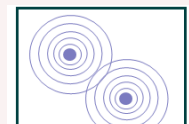
Centrální (kruhová) – Vasarely

Středová – dění uprostřed obrazu, svazuje, může působit nudně

Pravouhlá (kartezianská mřížka, symetrická) – kombinace horizontální a vertikální - Mondrian, šachovnicová, rastrová - kubismus

Horizontální – vodorovné linie, typické pro formáty na šířku, krajiny Cézanne

Vertikální – svislé linie, typické pro formáty na výšku

Diagonální (úhlopříčná) – baroko, Preisler, Delaunay, Chagall

Zlatý řez – cca 1/3 : 2/3 středověk, holandská malba

Spirálová – baroko, křivky – El Greco, Tintoreto

Trojúhelníková (pyramidální) – renesance - Raffael, Picasso - Guernica, Delacroix - Svoboda vedoucí lid

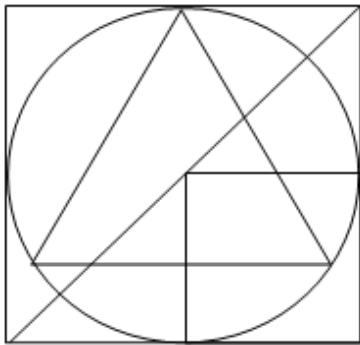
Pásová – Egypt

Obraz by měl být vždy komponován podle určitých pravidel.

Velmi často dochází ke kombinování alespoň dvou druhů kompozic, viz karteziánská mřížka. Pokud neužijeme kompozičního řádu, vzniká chaos, změť prvků.

Proporce – vzájemný vztah jednotlivých částí zobrazovaných objektů mezi sebou a jejich částí k celku.

Kánon = proporční vztah, v minulosti měl velký význam (Polykleitův Doryforos, délka hlavy je 1/8 těla), Leonardo da Vinci a Dürer hledali dokonalé proporce.

Obr. 11 Proporční vztahy geom. tvarů

Obr. 12 Konstrukce Sv. Šebestiána B. Kubišta

Obr. 13 Klávesy piána, skica Fr. Kupky

Tvorba kompozice zvláště v umění 20. a 21. století souvisí se **stylizací** motivu

Obr. 14 Pablo Picasso Býk, 1945 – stylizace motivu

Stylizace v umění:

je vlastní forma zjednodušeného zobrazení předmětu či figury, do kterého se promítají hlavní charakteristické rysy. Stylizací vznikly např. náboženské symboly, hieroglyfy, piktogramy...

Slovník cizích slov uvádí: „formulace, úprava, sestavování, nepřirozené chování“

3.4 SVĚTELNÁ A BAREVNÁ KOMPOZICE

Světelná kompozice - kompozičním činitelem je rozložení světla a stínu

→ umožňuje vnímat tvar, objem i strukturu

→ stínováním (modelací) tvarovat objem předmětů

Barevná kompozice je založena na barevných kontrastech. Je primárně využívána v malířském díle, ale platí i pro barevnou kresbu (barevnou tuší, pastelem, pastelkou...).

Často se v obraze vyskytují dva i více kontrastů najednou.

V následujícím textu jsou pro jednotlivé barvy použity tyto zkratky:

Ž - žlutá, Č - červená, M - modrá, Z - zelená, OR - oranžová, F - fialová.

U jednotlivých typů kontrastu uvádíme příklady malířů, kteří daný kontrast používali.

Elementární (kontrast základních barev Ž-Č-M)

Mondrian, Matisse, Vlaminck

Světlostní (kontrast světlých a tmavých ploch)

Rembrandt, holandská malba

Teplotní (kontrast teplých a studených barev)

Cézanne, Špála

Komplementární (doplňkový kontrast Č-Z, M-OR, F-Ž)

Matisse

Kvalitativní (sytnostní – kontrast čistých x lomených barev)

Kvantitativní (kontrast velikosti ploch)

Mondrian, Malevič

Simultánní (současný kontrast ČOR – ZM, ŽOR – FM ...)

Gogh

3.4.1 Účinky světla a barvy v kompozici

Světlo podporuje účinek tmy, tma účinek světla. Je známo, že **teplé barvy**, stejně jako světlo, **vystupují do popředí** a chladné barvy a stín ustupují do pozadí (chlada ve stínu využívali impresionisté).

Jsou však známa díla, kde je tomu přesně naopak. Jsou výjimečná, mají zvláštní atmosféru. Např. Pietro de Hooch v obraze *Chlapec přinášející chléb* (1664) soustředí světlo do pozadí. Figury (téměř siluety) jsou tak osvětleny jen malým paprskem zezadu a přední plán tvoří spíše temné tóny.

Bohumil Kubišta také pracuje s obrácenou barevnou perspektivou. V obrazech *Ve vlaku* (1908) a *Hráči* (1909) jsou v předním plánu studené a tmavé barvy ve velkých formách, zatímco do pozadí klade v malých formách teplé barvy s větší mírou rozpínavosti. Hovoříme-li o B. Kubištvovi, je nutno připomenout, že k jeho kompozičnímu řešení docházelo velmi složitými konstrukcemi a hledáním mnoha souvislostí.

Obr. 15 V kavárně B. Kubišta

Obr. 16 Chlapec přinášející chléb P. de Hooch

Byla řeč o světle, barvě, formátu. Dalším prvkem kompozice je tvarová stránka, ke které jistě přispívá uplatnění perspektivy, stylizace motivu, ale též symetrie či asymetrie. **Symetrie**, například lidské figury, je pouze zdánlivá (každá polovina obličeje je jiná). Symetrická kompozice kolem středové osy může lahodit tehdy, obsahuje-li drobné odlišnosti. Je to kompozice svazující autora, která často vyznívá staticky, někdy nezajímavě nebo nudně. **Asymetrie** je dynamičtější, ale je nutno zvažovat vyváženost prvků a protikladů.

Geometrie byla důležitou složkou při konstrukci obrazů již ve středověku a zůstává i při tvorbě moderních, zejména abstraktních děl. Matematika (čísllice 3, 5 a 7) se stala velmi nosným a symbolickým prvkem kompozice.

Silueta:

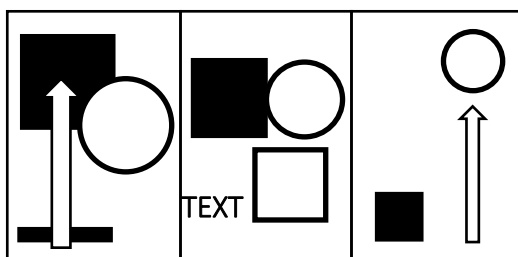
je temná figura na světlém pozadí. Příruční slovník uvádí: „stínový obraz, který podává obrys předmětu, zatím co plochu v něm vyplňuje neurčitou barvou“.

Symetrie:

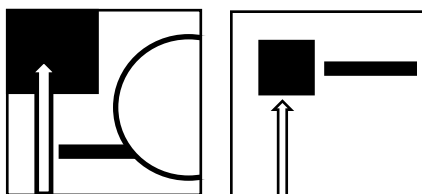
Je obraz souměrný podle jedné nebo více os. Obraz sama sebe. Základ ornamentu

Asymetrie:

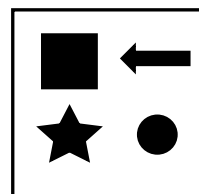
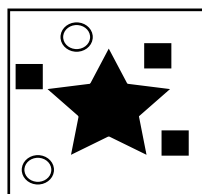
Je nesouměrnost, nestejnost. Je všudypřítomná v přírodě.

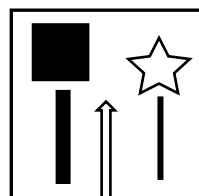
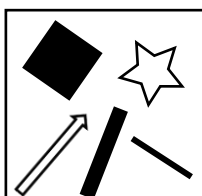
Překrývání / vyhýbat se těsnému kontaktu /
/ vyhýbat se izolaci /

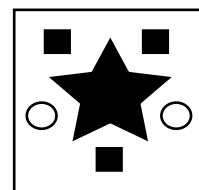
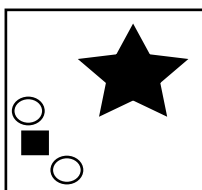
Výřez / vyhýbat se plovoucímu objektu

Zvětšení = přiblížení
/ vyhýbat se objektům stejné velikosti /

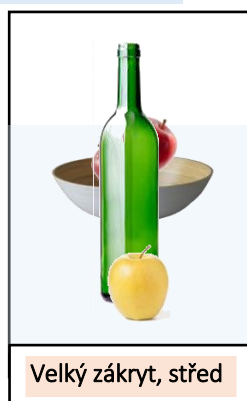

Otáčení - dynamika
/ vyhýbat se všem objektům ve svislé poloze /

Mimostřednost
/ nudný střed /

SROVNÁNÍ VHODNÉ A NEVHODNÉ KOMPOZICE

4 MODELACE, FUNKCE SVĚTLA A STÍNU

Tvary a barvy vidíme a vnímáme díky účinkům světla a stínu. Tvar rozlišíme na základě kontrastů světla, tmy a barev. Barva není vlastností předmětu, je viditelná pouze ve světle. Ve tmě barvy nerozeznáme.

Světlo

je viditelná část elektromagnetického záření. Pohybuje se mezi vlnovými délkami ultrafialového a infračerveného záření, označuje se také jako světelné spektrum. V něm se vyskytují spektrální barvy v intervalech vlnových délek: **750-625nm červená**, **625-590nm oranžová**, **590-565nm žlutá**, **565-520nm zelená**, **520-500nm azurová**, **500-430nm modrá**, **430-380nm fialová**.

4.1 MODEL A JEHO OSVĚTLENÍ

Na světlo je třeba se podívat z několika hledisek.

4.1.1 Fyzikální hledisko

Typy světelných zdrojů

- přírozené zdroje (slunce, měsíc - denní světlo se mění vlivem denní a roční doby, další oheň, světlušky, blesk)
- umělé zdroje (elektrické osvětlení – žárovky, zářivky, výbojky, diody; svíčky, mají různě barevné tóny od studené bílé do teplé žluté, případně barevné žárovky)

Mohou se použít jednotlivě nebo v kombinaci (např. model umístěný k oknu přijímá základní světlo, a zastíněné části můžeme změkčit pomocí odrazové desky. Výraznější světlo na modelu získáme osvětlením lampičkou – jako doplňkovým světelným zdrojem, tak získáme i hlubší stíny).

Teplota světla:

se určuje v Kelvinech (K). Nízká hodnota (2700 – 3000K) označuje teplé bílé světlo. Čím je hodnota Kelvin vyšší, tím je odstín bílé chladnější (studené bílé je od 5300K výše). Studená bílá se silnou modrou složkou spektra (6500-9000K) je aktivizující a nehodí se do klidových prostor, spíše do dílen a místností bez oken. Teplé bílé světlo má tuto složku potlačenou, proto je vhodné pro relaxaci, tedy do obývacích pokojů a ložnic. Neutrální bílé světlo (3000 – 4000K) je vhodné pro kanceláře, kuchyně a koupelny, protože nezkrasuje barvu pokožky.

Příklady teploty světla:

Červená dioda má teplotu 600 K, žhavé uhlíky 1 200 K, svíčka až 1 900 K, východ a západ slunce 2 800 K, běžné denní světlo 5 000 K, fotografický blesk 5 500 K, polední světlo 6 000 K, lehce zamračená obloha 7 000 K (mraky zabarvují do modra), silně zamračená obloha či modré nebe bez slunce 10 000 K, sterilizační světlo UV-C lampy 20 000 K.

Zobrazovaný předmět obsahuje:

- stín vlastní (je na protilehlé straně od zdroje, kopíruje křivky předmětu)
- stín vržený (je deformovaný, objevuje se na jiném tělese či podložce, v poledne je krátký – večer dlouhý)
- odražené světlo (je odražené od jiného tělesa či desky, vytváří světlo ve stínu)

Obr. 17 MgA. Barbora Maštrlová Výuka kresby

4.2.1 Psychologické hledisko

Osvětlení může být ostré, intenzivní, tvrdé, měkké - model pak může vypadat klidně, stísněně, smutně či děsivě.

Směr osvětlení

- frontální – světlo přichází zepředu, stíny jsou skryté, vytváří malou hloubku
- laterální – světlo dopadá ze strany, druhá část předmětu je ve velkém stínu
- laterálně frontální – (úhel 45°) tvoří dokonalý dojem hloubky, je častý
- osvětlení zezadu – vytváří siluetu v protisvětle, a světelnou zář kolem předmětu, ztrácí se všechny detaily
- osvětlení seshora – tvoří dlouhé stíny, zvětšuje objem
- osvětlení zezdola – tvoří dlouhé stíny směrem vzhůru, neskutečné tvary, fantastické hororové efekty

Množství světla

- ovlivňuje kontrast a mění jeho šerosvit

- slabé světlo – potlačuje odražené světlo a tvorbu tmavých stínů
- mnoho světla – zmenšuje objem
- šerosvit – stíny vždy obsahují podíl světla (Rembrandt, Velázquez, Rubens)
- temnosvit – předměty jsou ve tmě jakoby ozářené svíčkou (Caravaggio, Rivera)

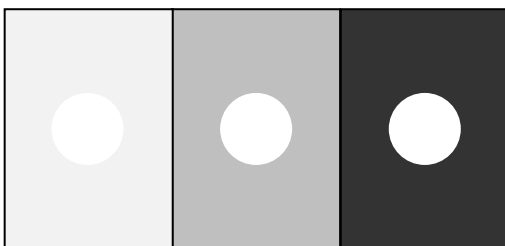
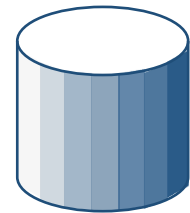
Obr. 18 Papež Inocenc X, detail rytiny, D. Velásquez

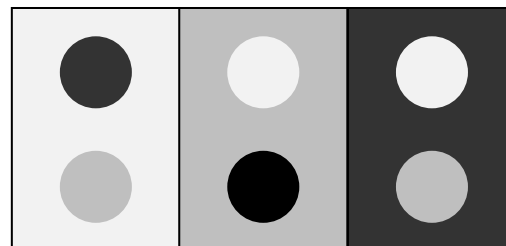
Obr. 19. Popření sv. Petra, detail Caravaggio

Kvalita světla

- přímé osvětlení – paprsky se soustředí přímo na model, tvoří ostré kontrasty – dramatické, tragické pojetí
- rozptýlené světlo – měkké, dopadá na předměty bez velkých kontrastů
- gradace (stupňování) - nutno vysledovat nejjasnější a nejtmaší místo
 - kde začínají a končí stíny
 - které plochy odrážejí světlo
 - kolik plochy je pokryto odrazem

Obr. 20 Ukázky kontrastů

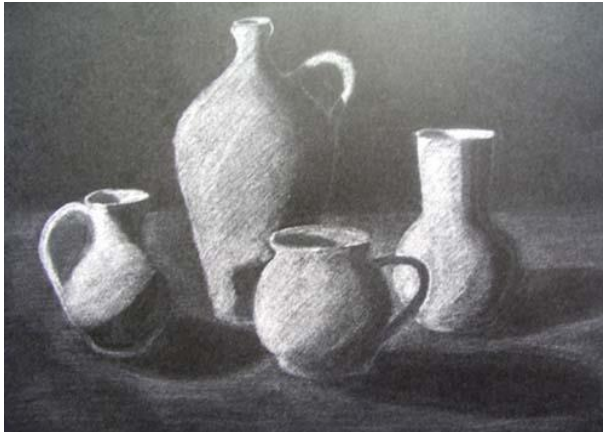
Vliv pozadí na barvu objektu (tmavší šedá se jeví v každé ploše jinak, přestože je stejná)

4.3 MODELACE A OBJEM

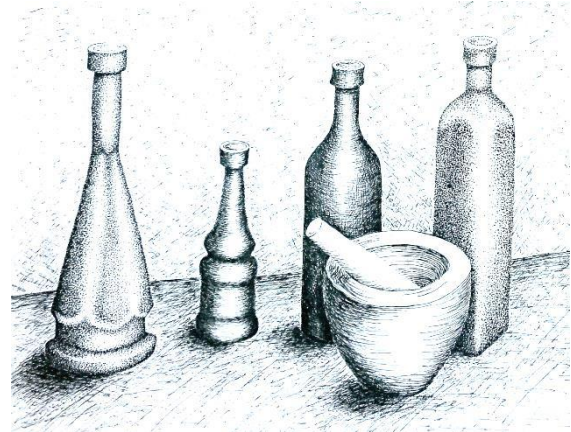
Dosažení iluze třetího rozměru docílíme v ploše pomocí světla, kontrastu, barvy a perspektivy.

Při stínování je nutné dodržovat formu (ctít tvar modelu, např. kresbou po formě)

- mhouřením očí se rozostří obraz, mizí drobné detaily a vnímáme ostřejší kontrasty
- čím je pozadí tmavší, tím je bílá bělejší
- čím je pozadí světlejší, tím je šedá tmavší
- kontrast se s narůstající vzdáleností zmenšuje, v popředí jsou tóny tmavší a světlejší (černá - bílá), v pozadí přechází do šedi
- objem je porušen obrysovou linií (linie by měla splýnout s kreslenou plochou)

Obr. 21 Tónování (bílá křída na černém papíře, J. Vejnarová)

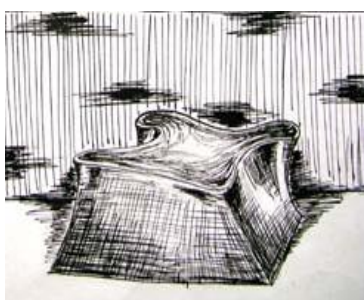
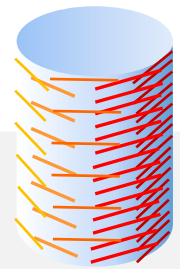
Obr. 22 Zátíší, šrafura po formě (studující U3V)

4.3.1 Zobrazení objemu (stínování)

Objem můžeme zobrazit lineární kresbou - stínovanou linií (zesílenou a zeslabenou...), plošným stínováním (zobrazení osvětlených a zastíněných ploch valérem) nebo šrafurou → opticky promění plošný tvar na trojrozměrný.

• šrafovaní

- řazení čar po tvaru předmětu, tmavší místa = hustší šrafy, křížení linií, větší přítlak
 a) klasická šrafura užívá rovných čar- jednoduchá, křížená (vrstvení čar přes sebe)
 b) šrafovaní po formě využívá oblých linií sledujících jakýkoli tvar (v rytinách)
 c) neorganizovaná šrafura užívá volného kladení drobných čar, obloučků křížků)
 Využívá buď ostrého kontrastu ploch, nebo valérem (postupným přechodem ze světla do stínu).

Obr. 23 Šrafura, detail komixu (M. Burjánková)

Obr. 24 Kresba rudkou P. Matoušová

Obr. 25 Kresba rudkou J. Tkáč

• tónování

Vychází z různých tónů šedi, docílených postupně zvyšujícím se přítlakem nástroje.

- tvorba čisté plochy širokou stopou materiálu, např. položením tužky na plochu a těsně vedle sebe vedoucími tahy, tvořícími souvislou plochu (bez šrafury a roztírání).
- roztírání kresebného materiálu (uhlu, pastelu) prstem, hadříkem, papírovou těrkou

(pokaždé má kresba jiný charakter). S nezbytným využitím plastické gumy.

- vytváříme různé stupně světlosti téže barvy
- nejsvětlejší místa vybíráme plastickou gumou (guma se užívá až ve střední a závěrečné fázi, nikoli na začátku při komponování)

• lavírování

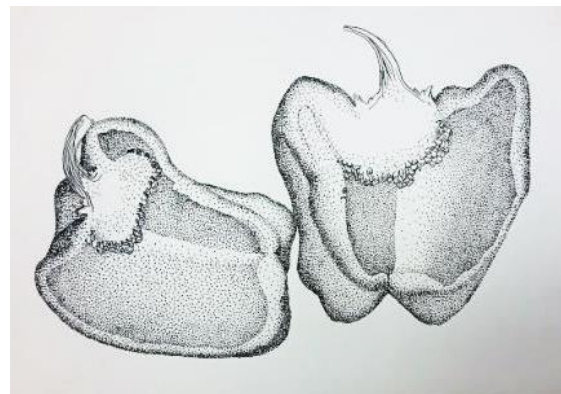
a) rozmývání (z tmavé linie vodou + štětcem + hadrem vytvoříme škálu šedi)

b) šed' jedné intenzity klademe přes sebe, tím vzniká škála šedi

• **kolorování** - zvýraznění kresby jednou nebo několika barvami. Obvykle užíváme vodové, anilinové barvy, pastelky, mořidla či inkousty...

Obr. 26 Lavírovaná kresba M. Šimonová

Obr. 27 Stínování bodem, fix L. Jakoubčová

5 KRESEBNÉ TECHNIKY A MATERIÁLY

V úvodu této kapitoly uvedeme materiály, vhodné ke kresbě. Prvořadým materiálem používaným pro kresbu jsou **papíry**. Lze je rozdělit na měkké (balicí papír, náčrtkový papír) a tvrdé (polokarton, kartony – čtvrtky, chromonáhrady). Různé techniky vyžadují různé gramáže papíru.

Papír:

se vyrábí z papíroviny. Dřevo se chemicky či mechanicky rozvlákní a bělí. 95% dřeva se zpracuje, přidává se do něj 20% buničiny. Vlákna se krátí, rozčesávají, roztloukají, bobtnají vodou. Následně se směšují různá vlákna podle požadovaných vlastností papíru. Klíží se, plní minerálními plnivy, přibarvuji se a čistí.

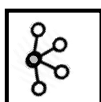
U nás nejznámější papírna ve Velkých Losinách zahájila výrobu papíru v letech 1591-96.

Papír si vybíráme podle jeho struktury (hladké, hrubé, s rastrem), podle savosti a podle techniky, kterou chceme použít. Můžeme použít průmyslově vyráběný, ale také ruční papír.

Obvykle kreslíme na bílý papír, ale velmi zajímavě vypadá kresba na šedém, žlutém i černém papíru.

Papír se kromě samotné kresby, užívá také k adjustaci kreseb, respektive k paspartování děl.

Kresby se archivují v pořadačích ve vodorovné poloze.

Archivace uměleckých děl

*slouží k dlouhodobému uchování děl v archivech. Kresby uchováváme ve vodorovné poloze v zásuvkách, krabicích, dobře zabalené, aby se do nich neprášilo. Muzea a galerie mají zřízeny speciální prostory (místnosti/budovy), kterým říkáme **depozitáře**. Díla jsou zabalena, opatřena proti poškození. Je zde sledované klima (určitá teplota, relativní vlhkost, přiměřená intenzita světla).*

Kreslicí nástroje

Tužka, uhel, rudka, špejle, dřívko...

Plastická guma (různé měkkosti, gumuje i počukáváním, nabaluje na sebe grafitový či uhlový prach, je nutné ji při práci hníst, aby získala teplotu), guma pryž (je méně vhodná pro kresbu, protože nejprve kresbu rozmaže, následně gumuje)

Násadka na pero, verzatilka (pouzdro na tuhu), papírové roztírátka...

Fyzikální vlastnosti papíru

Plošná hmotnost
Pórovitost a prodyšnost
Savost papíru
Vsákavost papíru
Nasákavost
Nepromáčivost
Nepromastitelnost
Dvoustrannost papíru

Mechanické vlastnosti papíru

Pevnost papíru v tahu
Pevnost v roztržení
Poddajnost a ohebnost papíru
Rozměrová nestálost
Optické vlastnosti

Druhy papíru

Tiskové
Psací a kreslicí
Obalové papíry
Technické a průmyslové papíry (foto, kelímky, vlnité lepenky, krytinové)
Papíry pro elektrotechniku
Filtreační papíry
Papíry na zušlechtění
...

Gramáž papíru

Papíry- od 80 do 120 g/m²
Kartony- od 200 do 350g/m²
Lepenky- do 450 g/m²

Fixativy

Používáme na ustálení kreseb suchými materiály.

Vodní – Kravské mléko (do odstátého mléka přilijeme čistou vodu), cukrová voda, pivo

Lihový, benzínový – se dobře rozprašují, rychle vyprchají (zaschnou)

Šelakový (1 díl šelaku+ 15 dílů lihu), kresba potom tmavne

Želatinový (2% roztok želatiny + 10 až 30% čistého lihu)

Acetonový – kresba nejméně tmavne, vhodný pro pastel

Lak na vlasy – pro školní účely bohatě postačí

Obr. 28 Prostor tvořený linií, přírodní uhel (P. Rybářová)

Kresebné techniky dělíme s ohledem na měnící se materiály jednodušším způsobem na kresbu suchou, mokrou stopou a netradiční.

U **K. Teissiga** ovšem nalézáme jiné dělení technik na techniky s úzkou, širokou stopou a tekuté kreslicí prostředky.

Úzkou stopu mají – tužky, pastelky, flomastery (fixy), kuličkové tužky (propisky)

Širokou stopu mají – přírodní a umělý uhel, rudky, křídly

Tekuté kreslicí prostředky – tuš, bistr, sépie, tinta, perokresba, lavírování, kresba štětcem, akvarel, kvaš (pozn. poslední dvě považujeme spíše za malířské techniky a nebudeme se jimi zde zabývat).

S přibýváním nových kreslicích prostředků jakými jsou např. negro (uhel v tužce), mastné křídly i pastel v tužce, se mění charakter původních technik, jak je chápal Teissig. Tedy materiály v tužce mají proti původním úzkou stopu. Proto se držíme jiného dělení technik. I to má svá úskalí, např. u rozmýváním určitých voskových pastelů a akvarelových pastelek vodou, čímž by z nich v jistém smyslu mohly být mokré techniky.

5.1 TECHNIKY KRESBY SUCHOU STOPOU

Jsou techniky, které zanechávají stopy suchého pigmentu (tuhy, uhly, hlínky...). Kreslicí materiál bývá často ve formě roubíku (uhel, rudka, pastel), který držíme mezi palcem a ukazovákem směrem do dlaně, nikoli jako pero při psaní (viz výše č. 2/str.9).

Menší práce kreslíme v sedě u stolu, nejlépe na šikmé desce či stolním stojanu. Při práci u stolu dochází pouze k pohybu ruky v zápěstí.

Velké práce kreslíme ve stoje u stojanu s volně nataženou paží. Ve stoje u stolu či stojanu pohybujeme rukou v loketním a v ramenním kloubu, to znamená, že je pohyb ruky volnější. V dětském výtvarném projevu působí techniky kresby suchou stopou bezprostředně a živě.

5.1.1 Kresba tužkou

Má širokou škálu využití od záznamů - skic, informačních kreseb až po studijní kresby. Lze ji držet všemi již zmíněnými způsoby.

Obr. 29 Dynamická kresba (G. Sáblová)

Pro kresbu tužkou užíváme velké množství různých druhů papírů hladkých, se strukturou. Nejméně vhodné jsou křídové.

Základem kresby tužkou je **grafitová tuha** různých tvrdostí. Pro výtvarnou tvorbu jsou nejvhodnější měkké tuhy (6B- 8B/téměř čistý grafit/) i tvrdší (H) tuhy. Tento evropský systém užívá označení číslicemi 1-9 ve spojení s písmeny H (hard - tvrdý), B (black - černý) a F (firm - pevný).

Grafit

Je černý až ocelově šedý, je tvořen uhlíkem s příměsí vodíku, dusíku, oxidu uhličitého, methanu, oxidu křemičitého aj. V kyselinách nerozpustný, reaguje pouze s kyselinou dusičnou při povaření. Dobře vede elektrický proud.

Ložiska grafitu vznikají při přeměně usazených hornin ze zbytků organických látek a může být i magmatického původu.

Měkčí tuhy obsahují více grafitu, jsou černější a jsou vhodné pro:

- velké formáty
- umožňují výrazné šrafování a kontrasty ploch
- lze je lehce roztírat

Tvrdší tuhy obsahují více jílu, vyhovují rýsované kresbě, eventuálně návrhové, protože nešpiní.

Školní označení tužek č. 1 (dle stupnice) odpovídá B, č. 2 =HB obě používáme na psaní, č. 3 =H na rýsování.

Kresba tužkou jako jedna z mála technik může sloužit jako **předkresba/náčrt/** i jako **vlastní obraz** a zároveň jako **dokresba** do dalších technik. Je vhodná ke kombinování s pastelkami, tuší, s grafickými či malířskými technikami - koláží, akvarelem, temperou...

Grafit je možné použít i ve formě **grafitového prášku** k tónování.

Obr. 30 Kresba podle diktátu s uplatněním

Obr. 31 Studie tužkou (P. Šolcová)

Nešvary při kresbě tužkou:

- návyk na možnost gumování, který má za následek časovou ztrátu či strach z nesmazatelných materiálů.

- každou plochu tužkou rozmazávat prstem

- užívání příliš malých formátů, které brání v kresebném rozmachu.

Metodické obtíže:

- pečliví, opatrní žáci se bojí vést uvolněnou linii a nastavují ji po centimetrech

Řešení: užít výtvarnou hru na uvolnění na velkém papíře a způsob práce bez gumování

- při studijní kresbě dochází k přečernování nebo naopak ke slabé nevýrazné kresbě

- ztráta osobitého rukopisu při snaze dokonale vyjádřit skutečnost.

Řešení: nahradit stínování tužkou hustými tahy pera (nedovolí vyhlazení)

Barevné tužky (pastelky)

Jsou dvojího typu: tuhy s pevným jádrem (pastelky)
tuhy s rozpustným jádrem (akvarelové pastelky)

Barevné pastelky zanechávají spíše matnou, barevně méně výraznou stopu, pro větší intenzitu je potřeba velký přítlak. Prodávají se ve velké barevné škále (v sadách 6-48 barev, ale také jednotlivě).

Pro výtvarnou tvorbu jsou vhodnější silnější tuhy, event. **progressa** (tuhy v laku). Výraznost intenzivních barev je vhodné tlumit spojením s dokresbou tužkou. Je vhodné je využívat pro kresbu kontrastů, kontur, šrafovaných detailů do akvarelové malby (typické pro dětské ilustrace, např. Lucie Dvořáková), či do koláže.

Obr. 32, 33 Kresba pastelkou s kombinací tužkou (L. Jakouběová a studentka učitelství MŠ)

Akvarelové tužky (pastelky)

Obsahují vodou rozpustné jádro.

Jsou vhodné zejména pro lavírovanou kresbu (sytě barevná) či kresbu do vlhkého podkladu, ale je možná i suchá kresba (velmi bledá).

U malých dětí se dobře uplatňují akvarelové pastelky nebo inkoustové tuhy na mokřém podkladu.

Vhodná témata k lineární kresbě:

voda v bezvětrí, za větru, perličková lázeň, kruhy na vodní hladině, déšť, vodopád, vodní výr, kameny v potoce...
stromy, kůra stromů...
výrazové prostředky – krátké, dlouhé tahy, křížky... dekorativní prvky

ZŠ

Vhodná témata k lineární kresbě:

kruhy na vodní hladině, déšť, vodopád, stromy, kůra stromů, krátká či dlouhá srst zvířat, ovčí vlna...
činnosti – točení kličkou mlýnku, strouhání sýru...

MŠ

Obr. 34 Studie močnyň s letokruhy
(1.r. studentka kombinovaného studia)

5.1.2 Kresba uhlem

Uhel zařazujeme mezi materiály se širokou stopou. Rozlišujeme různé měkkosti a šířky uhlu. Dáváme pozor na držení uhlu jako roubíku, tedy ve dvou prstech, směřuje do dlaně – nedržíme ho jako tužku!

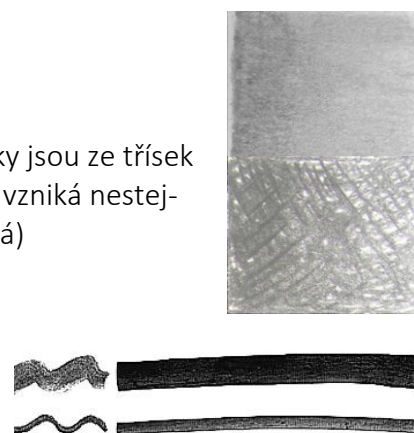
Pracujeme s linkou, s výraznou šrafurou nebo s jemně roztíranou plochou, kde intenzitu tónu ovlivňuje kreslířské gesto, přítlak, tvrdost uhlu a hustota linií. Kreslíme buď ostrým hrotem, nebo ho pokládáme na plochu, pak počítáme s tvorbou nestejně plochy s možným přepisem podkladu.

Při kresbě uhlem používáme spolu s kresbou i vybírání plastickou gumou. Na závěr je nutno **zafixovat kresbu fixativem**.

Užívá se (hlavně přírodní uhel) na pauzování skic, zvláště při přenášení na velké kartony, vhodný ke kombinování zejména s malířskými technikami. Kreslíme na formáty - A2 a větší.

Uhel přírodní (coal)

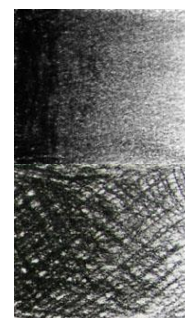
- vyrábí se pálením lipových nebo olšových větviček, hranaté roubíky jsou ze třísek
- jeho nestejně plochá stopa je dána různou tvrdostí větviček, která vzniká nestejně plochou teplotou při pálení (jeho domácí výroba je velmi snadná)
- je vhodný pro začátečníky, žáci se ho nebojí
- je vhodný pro studie přírody i předkresby a skici
- má škálu jemných šedí, je bledý a nevytvoří hlubokou čern
- při potřebě větší hloubky lze kombinovat s umělým uhlem
- snadno se odstraní sfouknutím či setřením rukou či hadrem

Uhel umělý

- vyrábí se lisováním z jemného prachu kvalitního černého uhlí
- stopa je sytá a stejnoměrná (má širší škálu, větší hloubku, absolutní čern)
- prach více lpí na podkladu, proto se hůře stírá
- při práci je třeba větší odvahy a jistoty
- kombinováním s bílou křídou vznikají sametové šedi

Negro - uhel, vyráběný v dřevěném obalu jako tužka, má tři gradace-suchý a mastnější.

Obr. 35 Kresba plastickou gumou, M. Burjánková

NEGATIVNÍ
KRESBA

POZITIVNÍ
KRESBA

Obr. 36 Kresba přírodním uhlem, R. Sodomková

Technika vybírání gumou z uhlového podkladu

Spočívá v přípravě uhlového podkladu hustým začerněním celé plochy umělým uhlím. Dále pokračuje kresbou vybíráním plastickou gumou, kterou si formujeme do špičky, abychom s ní mohli kreslit.

- kresbu gumou doplňujeme kresbou uhlím, proces gumování x kresby několikrát opakujeme.

Metodické obtíže:

- mladší žáci neumí na rudku přitlačit → proto je pro ně vhodné kreslit do mokrého podkladu a lavírovat

5.1.3 Kresba rudkou

Rudka je přírodní železitá hlinka příjemná svými hnědými a hnědočervenými tóny. Byla známá již v paleolitu a v Egyptě.

- je suchá, velmi podobná umělému uhlí. Lze ji kombinovat s bílou křídou i s uhlím.
- je možné rudkou dokreslovat perokresbu či akvarel (sceluje barvy hnědavým nádechem) nebo temperu.

Další možnost užití rudky je lavírování (rozmývání) vodou s klovatinou 1:1, kdy se dostává na pomezí malířské techniky (připomíná malbu sépií - hnědá tuš). Rudka se ve vlhkém podkladu rozpouští a je barevně intenzivnější než suchý roubík.

- existuje řada od suché (tmavohnědé) po mastné, tvrdé (červenohnědé)

Vždy je nutné kresbu rudkou fixovat.

Vhodná pro formáty - A2 a větší.

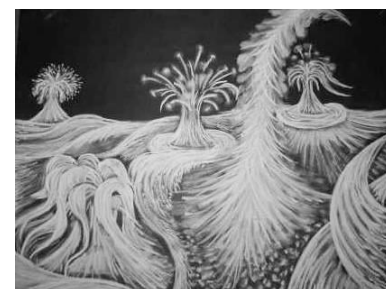

Obr. 37 Kresba rudkou

5.1.4 Kresba pastelem, křídou

Je určena především k barevné kresbě a kresbě na barevný papír, velmi často má až malířský charakter. Křída existuje více druhů – suché, polomastné, mastné a rozmývatelné.

Některé známé značky: Gioconda, Faber-Castell, Koh-i-noor, Albrecht Dürrer, Rembrandt.

Obr. 38 Kresba bílou křídou na černý papír

Suchý pastel – prašná křída (chalk)

Je velmi měkký kulatý roubík o průměru 10mm a délce 75mm, existuje bílý i barevný v sadách 6, 12, 24, 48ks. Vhodný pro práci na strukturovaném, sametovém, tónovaném papíře.

Důležité je pracovat s prachovou hmotou pastelu, nejprve položit několik vrstev resp. barev pastelu na sebe a pak teprve spojit roztíráním. Nesfoukává se, a kreslení s roztíráním se střídá. Roztírání vytváří měkkou plochu, kresba ji vždy zpřesňuje a dodává např. drama.

Fixováním obvykle tmavne (existuje speciální fixativ). Bývá zvykem jej fixovat vícekrát. Po první fixaci mizí světlé tóny (bílá, žlutá), které je potřeba znovu přidat.

U předškolních dětí se užívá namáčení pastelu do mléka, protože tolik nepráší a dále se nemusí fixovat, mléko funguje jako fixativ. Ale takové pastely už nelze používat za sucha, protože ztvrdnou a mohou následně trhat papír.

Suchý pastel může doplňovat perokresbu, temperu, využívá se na malířské podklady. Je jedním z materiálů, který může být součástí techniky vymývané klovatiny. Vtírá se do zaschlé kresby zředěnou klovatinou, nejlépe do hrubšího papíru. Klovatina se pak vlažnou vodou vymyje.

- při plošném využití má spíše charakter malby, proto bývá označován i za malířskou techniku, Ferdinand Engelmüller sjednocuje kresbu a malbu pastelem pojmem pastelování
- setkáme se i s pastelem ve formě dřevěné tužky
- užívají se na formáty A3 a větší
- nezaměňujte za školní křidu na tabuli, je barevná, ale na papíře bledá. Jiný charakter má též křída určená ke kreslení na chodník

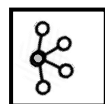
Obr. 39 Bílá linie s barevnou křidou

Obr. 40 Roztírání suché křidy přes šablonu, 8.tř

Obr. 41 Kresba giocondou

Křída: známe také

Plavená křída – uhličitán vápenatý (CaCO_3), bílý prášek téměř nerozpustný ve vodě, bez chuti a zápachu. Využívá se jako jemné brusivo do zubních past, k zahušťování kosmetických přípravků.

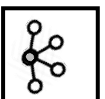
Sportovní křída – magnesium, uhličitán hořečnatý (MgCO_3) zabraňuje pocení dlaní, pohlcuje vlhkost.

Křída – je také usazená hornina drobnivý pórovitý a slabě zpevněný ekvivalent vápence. Vzniká rozpadem schránek mořských mikroorganismů. Usazovala se zejména v období svrchní křídly (- nejmladší a nejdelší útvar) druhohor.

Polomastný pastel – tvrdý pastel (Gioconda)

Jsou to hranaté tenčí roubíky (5 x 5 mm), obtížně roztíratelné. Hlavní složkou je zpravidla bělený kaolín, barvený do žádaných tónů. Jejich tvar umožňuje kromě běžných technik kresby, vykřívát velké plochy podélnou hranou.

- není roztíratelný (obtížně), ale při práci se maže
- vhodný na frotáže, při kresbě hrotem hůře vytváří velké plochy, protože nechává stopu tahu
- lze ho rozmývat terpentýnem na hladkém papíře

Kaolin:

hornina obsahující minerál kaolinit a drobná křemenná zrna. Používá se na výrobu porcelánu a pro vysokou bělost jako plnivo do papíru.

Olejový pastel (Oil pastel)

Tento kulatý roubík vytváří strukturu kladením vrstev přes sebe.

- olejové pastely mají živé barvy, jsou měkké a lehké roztíratelné
- měkká vrstva pastelu se dobře proškrabává (bílá linie v barevné vrstvě)
- na pastel lze tamponem nanášet klouzek (bílý prášek - mastek), čímž kresba zmatní a srazí svoji výraznost, dále se nanáší grafitový prášek, který barvy tlumí a nechává je šednout

Voskový pastel (Wax pastel) – voskovka

- kladením barevných vrstev přes sebe vytváří strukturu stejně jako olejový pastel, vynikají světlostálostí, čistotou barev, ale roubík je trochu tvrdší se špičkou
- je měkký, vhodný pro drobnou enkaustiku, k zažehlování a je možné ho rozmývat např. terpentýnem a použít techniku lavírování
- je součástí dalších technik: grafické techniky (voskové rezervy), malířské (rezerváže voskovkou, kombinované s akvarelem)

Voskovky jsou vhodné i pro předškolní děti, dobře kloužou po ploše.

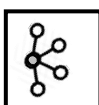
Formáty – používáme malé i velké (spíše pro starší žáky).

Obr. 42 Kresba voskovkou, dítě 9 let

Rozmývatelný voskový pastel (Wax aquarel)

Kreslit lze mastným roubíkem na sucho a zároveň za použití štětce a vody připomíná akvarelovou techniku, barvy lze míchat přímo na papíře.

Vosky:

Jsou odolné vůči hydrolýze. U rostlin se nacházejí na povrchu těla, u živočichů v srsti, popř. jsou produkovány ke stavbě obydlí zejména u hmyzu.

Včelí vosk – vzniká metabolickou přestavbou medu a pylu v těle některých druhů včel.

Technický vosk – parafín, získává se z ropy či dehtu.

Využití v kosmetice, lékařství, lázeňství, na výrobu svíček, na lyžařské vosky, v umění (enkaustika, pro odlévání), pečeti, truhlářství.

Otázky:

- 1) Označení tužek 6B, 8B znamená, že jsou spíše tvrdé nebo měkké?
- 2) Jak vzniká přírodní uhlí?
- 3) Který typ uhlí umožňuje kreslit větší hloubky?
- 4) Existuje jedna nebo více tvrdostí uhlí?
- 5) Rudka je svým charakterem podobná přírodnímu, umělému uhlí nebo suchému pastelu?
- 6) Čím se lavírují akvarelové pastelky?
- 7) Které z technik mají spíše úzkou a které širokou stopu?

5.2 TECHNIKY KRESBY MOKROU STOPOU (Tekuté prostředky)

Patří sem techniky, které užívají instrumenty (pera, dřívka, špejle, brky) a tekuté barvy (tuše či inkousty).

Je možné kreslit do mokrého podkladu (zapouštět), lavírovat (rozmývat), kolorovat (doprovázet kresbu barvou), vybírat z podkladu (zmizíkovat, savovat)...

5.2.1 Kresba tuší

Tuš je obvykle tekutá černá, dnes je rozšířená barevná škála cca 10barev včetně bílé. Dříve byla velmi často užívaná sépiová (hnědá) a tinta (šedofialová). První zmínky jsou z období 2500 let př. n. l. z Číny, kde byla ve formě tuhé tyčinky bohatě dekorované (směsí sazí, pryskyřice a kostního klihu), která se roztírala s kapkou vody na kamenné destičce. Umělec si sám korigoval hustotu a tedy i sytost tuše.

Obr. 43 Čínská tuš

Kresbu tuší můžeme kolorovat barvami i bílou barvou. Variantou jsou inkousty a mořidla.

Perokresba

Z historie víme, že prvními nástroji byl seříznutý rákos, špičatý ptačí brk, různá dřívka a štětec. Dnes máme k dispozici různá pera, na nichž je závislá síla a charakter linie:

- dámské pero – ostrý hrot, pro studijní účely
- redispero – pro dekorativní úlohy a písmo, placička na konci
- šikmo seříznuté francouzské pero, ato pero – pro písmo a dynamickou kresbu s proměnlivou stopou
- technické, vytahovací pero – pro rýsování a technické kresby

Obr. 44 Rákosové pero

Obr. 45 Redispero

Obr. 46 Dámské pero

Obr. 47 Technické pero

Obr. 48 Ato pero

Obr. 49 Kaligrafické pero

Perokresba se rozvrhuje několika lehkými tahy a dále se prokresluje do detailů. Nepředkresluje se tužkou!!! Kresba při obtahování ztrácí živost, dynamiku tahu a autentičnost. Jednorázově tužka pomůže, ale dlouhodobě pak ztrácíme odvahu a jistotu při kresbě.

Zajímavá je kresba do mokrého podkladu, tvoří měkkou linku. V mokré ploše se rozpíjí do všech stran, na začátku se v hodně mokré ploše může ztrácet. Zajímavá je linie na hraně suché a mokré plochy je z jedné strany pevná a z druhé měkká, rozpitá.

Perokresba využívá lineární kresby, modelace šrafovou a zhušťování linií, popř. stínování bodem. Tato má obdobný charakter jako rytina a může velmi dobře sloužit jako přípravná technika pro hlubotiskové grafické techniky. Perokresbu lze dále doplňovat tužkou, rudkou, uhlem, ale zejména bývá kolorována barvou (barevnou tuší, akvarelem, fixem, pastelkou...).

V poslední době bývá nahrazována kresbou tenkým fixem, není ovšem totožná. Je rovnoměrná bez výrazného přitlaku. Hodí se pro menší formáty – A4, A3 (s výjimkou kombinovaných technik).

Kresba dřívkem, špejlí, brkem, brčkem, klacíkem

Jsou to nástroje vytvářející různě silné, zajímavé stopy. Dřívka si můžeme vytvořit sami o různých šířkách.

Na rozdíl od pera neobsahují zásobu barvy, takže jejich stopa je zprvu výrazná, slábne, až je polosuchá a podstatně kratší. Nejsou choulostivé na přitlak, proto jsou vhodné pro mladší žáky a pro děti v MŠ.

Kresba štětcem, lavírování

Stopa štětce má lineární charakter a záleží na druhu, velikosti a kvalitě štětce (kulatý, akvarelový, lavírovací, kaligrafický).

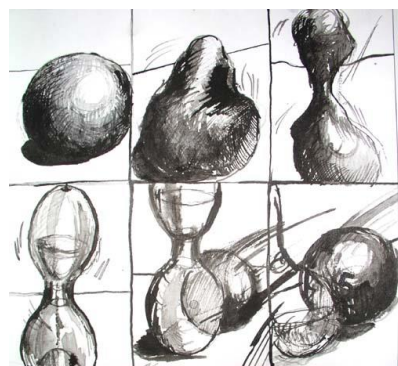
Svěže působí odlehčení a zesílení tahu štětcem. Stín nahrazuje důrazná linie, ve světle se až ztrácí.

Lavírování vytváří v kresbě měkkou modelaci objemů.

- rozmýváme tuše, inkousty, mořidla rozpuštěná ve vodě, akvarelové a bretonové (potravinářské) barvy, instantní kávu...
- lavírování slouží také ke kolorování kresby perem, vznikají lehké průsvitné tóny, vyžaduje zručnost v rozmývání (tvorbě různých odstínů). Můžeme si pomoci několika miskami s vodou, v nichž po kapkách rozmícháváme různé množství tuše (vzniká stupnice šedé).

Obr. 50 Vadnoucí lotosy a vážka, Čchi Paj-š', 137 x 34 cm

Obr. 51 Lavírovaná tuš detail komiksu, G. Sáblová

Obr. 52 Lavírovaná tuš studie, P. Rybářová

Kresba do mokrého podkladu, zapouštění

Je velmi rychlá práce, obvykle se v závěru kombinuje s kresbou. Podklad je vhodné dobře provlhčit (nejlépe namočit papír a vložit do igelitu, aby se papír dobře provlhlil). V průběhu práce můžeme opakovaně vlhčit (štetcem, houbou, postříkovačem) nebo namáčet postupně po částech. Velkou chybou bývá prvotní přílišné namočení, v němž se skvrna téměř celá ztratí.

5.2.2 Kresba fixy (Flomastery)

Podstatou fixy je plstěný hrot se zásobníkem tekutiny uložené v tubičce. Kapalina stejnoměrně prosakuje plstí, čímž odpadá namáčení. Linky jsou jemné, ostré a nerozmažávají se. Kresba může být jednobarevná i barevná, ale míchání barev je obtížné, klademe barevné vrstvy na sebe a mnohdy dochází k nestejněmu kladení linií, což tvoří nechtěné skvrny. Není určen pro tvorbu velkých ploch, ale spíše pro lineární kresbu. Výsledná práce je však nestálá a na slunci rychle bledne.

Snažíme se jím nahradit kresbu perem - fixy však nemají výraz pera, jsou bez přítlaku jen s malým odlehčením. Nezdůrazňují rukopis kreslíře.

Fixy mají různou sílu a různá zakončení – kulatý hrot (0,1-1), seříznutý hrot, dlouhý kaligrafický hrot. Fixy jsou permanentní lihové, vodové, akvarelové, gumovací a magic (mění barvu), křídlové a zvýrazňovače... Barevné sady jsou od 6 do 48 ks.

Je dobré při kresbě sílu fixů střídat, a využít různé druhy stop, výraznější, méně výrazné, úzké, široké.

Formáty se užívají podle síly stopy, spíše menší A4.

Obr. 53 Kresba bílým křídlovým fixem se seříznutým hrotem na okno

Obr. 54 Kresba po slepu, stopa širokého fixu, K. Pazderková

Obr. 55 Kresba fixem na pauzovací papír, žáci 7.tř.

Metodické obtíže při práci s tuší:

- kreslí se zleva doprava, z důvodu rozmazání kresby (u leváků opačně)
- tuš je nesmazatelná, nejde vyprat, proto doporučujeme pracovní oděv
- když opouštíme místo, zavíráme lahvičku s tuší
- nenecháváme pero v lahvičce, hrozí vylití
- namáčení pera až po násadku dělá kaňky
- doporučujeme vložit lahvičku s tuší do nízkého kelímku s rovným dnem, zabrání se tak vylití
- přílišný přítlak a nesprávné držení - pero ničí, rozskřípe

5.3 NETRADIČNÍ TECHNIKY KRESBY (Neobvyklé techniky)

Pojem netradiční techniky nemůže definovat techniky s konečnou platností. Podléhají totiž době, ve které vznikají. Resp. co je dnes netradiční, mohlo být dříve klasické. Mohou to být, jak znovu objevené staré techniky, tak ty zcela nové související s novými materiály nebo novými kombinacemi technik. Netradiční může být také způsob použití klasického nástroje či materiálu. Mohou to být techniky zcela běžně využívané v uměleckém světě, ale ve škole nepoužívané vůbec či jen zřídka.

Tyto nové přístupy často přinášejí nové nápady, zážitky a narušují zaběhnutý stereotyp, dávají prostor ke zkoumání nových nástrojů, materiálů a postupů, objevují se v hravých činnostech, v experimentech či výtvarných etudách.

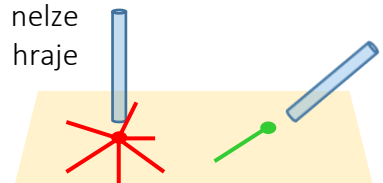

Obr. 56 Rozfoukávání s dokresbou tuší, N. Mitbauerová

Rozfoukávání tuše

Kresba vzniká rozfoukáním kapky tuše, inkoustu, vodové barvy, nelze jí přesně vymezit cestu, ale lze ji částečně korigovat. Velkou roli hraje náhoda (přesnější kresba vzniká při použití brčka, trubičky).

- pokud se foukne úzkým dutým nástrojem kolmo shora, rozfoukne se do všech stran a vytvoří bohatého pavouka, pokud foukáme do kapky pod úhlem, foukáme kapku před sebou, rozkmitáním nástroje může kapka měnit směr
 - kombinuje se rozfoukávání barevných kapek s dokreslováním tuší, tužkou či pastelkou
- Poznámka: Pozor! Při dlouhodobějším foukání do brčka může dojít k odkrvení, dítě může být malátné a mohou začít bolesti hlavy. Proto děláme pauzy, dodržujeme pitný režim a pracujeme ve větraném prostoru.

Obr. 57 Rozfoukávání s dokresbou tužkou Město, 8.tř.

Obr. 58, 59 Kresba do kávové skvrny, dospělý, dítě 9let

Niřová kresba (otisk provázku)

Do tuše (barevného inkoustu, mořidla či tempéry) namočíme nit, rychle naaranžujeme na polovinu přepůleného papíru a přiklopíme druhou polovinu, rukou pevně přidržíme a nit vytáhneme. Vytahovat můžeme rovně, můžeme při tahu provázkem vlnit, to vše má vliv na konečnou podobu práce. Můžeme provázek jen otisknout bez vytažení.

Obr. 60 Otisk rezné nitě

- podle druhu použitého provázku bude vypadat výsledný otisk /u tenkých nití vytažením vznikají peříčkovité struktury (obr. 60), u silnějších či nasákových materiálů (obr. 61) dojde k vytlačení barvy, a tím zesílenému otisku/
- vhodné je kombinovat max. 3 barvy s dokresbou černou tuší či tužkou a naopak černý otisk dokreslený barevnými pastelkami
- bývá zařazována také mezi nepravé grafické techniky, protože vzniká otisk

Obr. 61 Níťová kresba s dokresbou tužkou, J. Hoidekrová

Příklady:

Zadívejte se na obraz č.62. Zrcadlový otisk spolu s původním v nás může vyvolávat různé představy. **Co vidíte?**

- dvouhlavého draka?
- dvě hlavy na sebe se dívající a podávající si ruce?
- dvě figury držící středovou za nohy?
- klubko hadů? Ostrovy?

Autor 1/2 obrazu začal takto

Obr. 62 Otisk provázku namočeného v temperě, 9. tř.

Kresba nití, vláknem, provázkem, drátem

Tato technika je odlišná od výše popsané níťové kresby, a sice tím, že nitě a provázky, které používáme, zůstávají fyzicky na obraze.

- nitě mohou být lepené (nejlépe Herkulesem) na papír, karton
- mohou být provlékané dírkami, prošívány skrz papír
- vtlačované do podložky pokryté vrstvou rozpuštěného vosku (použít můžeme provázek, vlnu, přízi, provázek, drát...)
- kresba má lineární charakter (plocha je tvořena liniemi, nejen obrysy), je vhodná pro experimentální aktivity (př. cyklus, příběh, komiks)

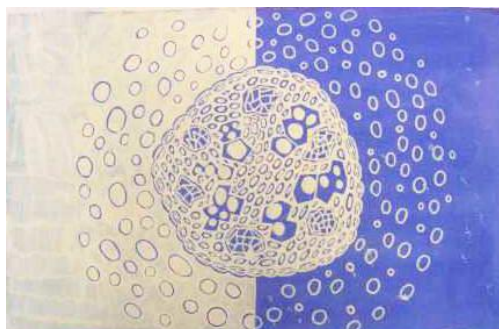

Obr. 63 Kresba vlnou, studentská práce

Kresba zmizíkem (Zmizíková rezerva)

má dvě varianty:

- kreslí se zmizíkem na čtvrtku natřenou inkoustem. Používáme převážně modrý inkoust, červený a zelený nelze zmizíkovat (resp. záleží na výrobci, je třeba vždy vyzkoušet, zmizíkování trvá delší dobu). Lze použít barevný papír na podklad, pak se mění barva linie i podkladu
- kresba na bílé čtvrtce se přetře inkoustem (kresba naslepo, s překvapením)

Obr. 64, 65 Kresba zmizíkem "Pozitiv-negativ", studentská práce

Obr. 66 Modrý inkoust na žlutém papíře, K. Bečičková

Kresba bičem

Šlehy motouzem namočeným do barvy tvoří náhodné elegantní otisky, jejich stopa není stejnoměrná. Nástroj lze jen málo ovládat, proto je technika určená spíše pro aktivity v přírodě či exteriéru školy. Ve vnitřním prostoru je nebezpečí pocákání zařízení třídy či oděvu. Kresbu může ovlivnit množství a hustota barvy, do které provázek namáčíme a rychlost i způsob švihnutí provázkem.

Litá kresba

Pro tuto techniku se používají různé barvy: syntetické nebo tempery s latexem, které se nechají volně z výšky stékat ze špachtlí, dřivek, plechovek... (barva nesmí být řídká, příliš tekutá). Jeden způsob je kroužení nástroje ve vzduchu, druhým pak vytvoření skvrny a její roztékání naklápěním a otáčením papíru. Někdy se zavěšuje nad podklad nádoba s dírkou a rozhoupe se a nechá vytékat. Změny pohybu a rychlost ovlivňují výsledek.

Také se uvádí jako malířská technika (protože pracuje s malířskými barvami). Pracoval s ní Jackson Pollock. Její malířskou variantou je dripping (cákání, stříkání barvy) nebo vířivá kresba (lití barvy na roztočený formát většinou kruhového tvaru).

Obr. 67 Litá kresba s dokresbou
Obr. 68 Malba, jejíž základ tvoří dripping, studentské práce

Kresba injekční stříkačkou

Obdobná jako litá kresba, lze užít stříkačku jako kreslicí pero nebo stříkat, kroužit nad papírem, případně rozstříkovat. Kresbu ovlivňuje velikost stříkačky, rychlost stříku a výška, ze které dopadá barva na papír.

Stříkaná kresba

Technika je častěji užívaná v malbě. Kresbou ji můžeme nazvat tehdy, má-li lineární charakter (tedy netvoří většinové plochy obrazu, nýbrž jen linie).

- její charakter záleží na nástroji, kterým stříkáme: štětcem, kartáčem, kartáčkem přes mřížku, fixírkou, foukacími fixy, sprejem, rozprašovačem

Tato kresba má širokou rozptýlenou stopu, často se používá stříkání přes šablonu, stříkáním sprejem nejnáze tvoříme linie, pokud vedeme tah volnou rukou. Častěji stříkáme přes papírovou šablonu nebo přes různé předměty, což pak má charakter malby.

Kresba škrabaným grafickým materiálem či práškem

Užíváme měkké materiály /rudky, uhly, křídly, tužky, voskovky/ které práškové, naškrábané, strouhané či rozdrcené, roztíráme stěrkou nebo prsty do požadovaných forem, lze i lavírovat.

Kresba mýdlem na sklo

Mýdlem namočeným vodou nebo na sucho kreslíme na sklo. Vhodné na kresbu zimních motivů na okna ve škole, její výhodou je dobrá smývatelnost.

Proškrabávání vrstev ostrým nástrojem (odkrývací technika)

Je spíše grafickou záležitostí, ale má i lineární charakter. Vhodným materiálem jsou olejové nebo voskové pastely, které se celistvě nanesou na spodní vrstvu, tou může být např. barevná tuš či samotný papír (jednotlivé vrstvy barev by měly být dostatečně kontrastní). Barevnou vrstvu proškrabujeme ostřejším instrumentem (řezákem, hřebíkem, silnou jehlou). Odstraňujeme vrchní vrstvu tak, aby se odkryl podkladový papír bílý, barevný nebo probarvený.

Obměnou může být proškrabávání nánosu bílého pastelu na černý, barevný podklad. Nepovedenou kresbu lze kdykoliv opravit dodatečným nanesením bílé vrstvy.

Technika je variantou malířské techniky, kde dochází k prorývání pastózního nánosu barvy druhým koncem štětce či špachtlí.

Ve školní praxi se též využívá jako grafická technika - odkrývání tušové vrstvy na vrstvě voskového pastelu (voskové rezervy).

Skrytá kresba

Je kreslená bílou voskovkou, svíčkou, zmizíkem nebo savem a následně je neviditelná kresba přetřená tuší, inkoustem, vodovými barvami (savo jen anilinkami). Tím se kresba zviditelní.

Vytlačovaná kresba

Tlakem vytvoříme otisk stopy tužky (obráceného konce štětce, silnějšího hřebíku, vypsání propisky) do povrchu papíru. Vytlačovanou kresbu tužkou provádíme přes pomocný papír (např. pauzovací) tak, aby hrot tužky nezanechal kresebnou stopu (tzv. kresba naslepo)

Kreslíme na měkkém podkladu (např. na vrstvě novin, na gumové podložce). Po odstranění pomocného papíru kresbu zatónujeme tužkou a protlačené stopy - linie se zviditelní.

- variantou této techniky je protlačování motivu barevnou tužkou bez pomocného papíru a následné zatónování odlišnou barvou (vytlačovaná kresba je pod úrovní podkladu).
- velmi často k ní dochází na spodním papíře (při velkém tlaku na tužku), aniž by to byl záměr, nebo např. v sešitech, kde nepoužíváte podložky
- takovou kresbu lze vytlačovat i do hliníkové folie či silného alobalu

Kresba přes šablonu (kresba s maskou)

Jde o zakrytí určité části kresby kusem papíru (šablonou – maskou) a kresbu přes něj. Zakrytí uchová místo bez kresby.

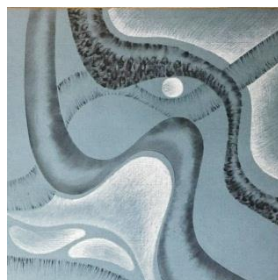
Šablonu (či více šablon) lze po ploše papíru posunovat, odlišný výraz bude mít kryt vystřižený s pevnými okraji a kryt s trhanými okraji. Jako kryt (šablonu) lze použít i lepicí pásku.

Frotáž kresebnými materiály

Nepravá grafická technika využívající kresebné nástroje a materiály. Je to kresba na papír přes strukturu, nerovný povrch (betonový chodník, hrubá omítka zdi, kámen, dřevěné prkno, vlnitý karton) nebo také lze papír podložit

Obr. 69 Krajina, vytlačovaná kresba, L. Škaloudová

Obr. 70 Detail kresby přes šablonu, L. Škaloudová

Obr. 71 Kresba s dotvořením frotáží tužkou, P. Romančík

předmětem se strukturovaným povrchem či výraznou texturou (struhadlo, větrací mřížky TV, hrubý smirkový papír, tkanina, krajka)

- jemnější podkladová struktura vyžaduje slabší papír (kancelářský/hedvábný)

Můžeme tak tvořit samotný obraz, což je pro žáky velmi obtížné, anebo připravit podklady pro další zpracování (koláž, dokresba).

Kresba netradičními instrumenty

Kreslit lze jakýmkoli nástrojem, pokud zvolíme vhodné médium (barvu), do kterého je namáčíme, (hřeben, zubní kartáček, štětec vytvořený z přírodních materiálů - travin, částí rostlin, březových větviček apod.), může to být např. vyčesaná pecka manga, šiška, různé kartáče, kuchyňské náčiní (vidlička, stěrka, mašlovačka, houbička na nádobí aj.)...

Experimentování s různými stopami, včetně hledání nových instrumentů je pro žáky velmi zajímavé (objevují, vynalézají).

Rozdíl mezi kresbou netradičními nástroji a grafikou je v tom, že kresba užívá tahů nástroji, kdežto grafika pracuje s otisky nástrojů a materiálů. Můžeme se pohybovat i na pomezí malby, pokud použijeme malířské barvy a charakterem tvorby budou spíše plochy. Nástroje však mohou být totožné. Využít lze také části lidského těla.

Plastická (reliéfní) kresba

Recept: půl sklenice mouky + lžíci cukru + sklenici vody promícháme, vlijeme do půl sklenice vařící vody, mícháme a vaříme půl minuty. Po vychladnutí přidáme půl sklenky práškové křídly a můžeme obarvit pigmenty. Hutnou hmotou naplníme igelitový sáček, odstříhneme růžek a hmotu vytlačujeme na pevnější podložku (karton, překližku). Tento způsob práce je totožný se zdobením perníčků bílkovou polevou.

- pokud nakreslíme linku klovinou nebo Herkulesem a necháme jen tak uschnout, může sloužit i jako matrice pro grafický tisk (tisk z reliéfní linky)

Obr. 72 Detail hodinového stroje, Herkules, K. Bažantová

Sypaná kresba

Na podklad kreslíme linie a plochy lepidlem, mokrou kresbu vysypeme sypaným materiálem (pískem, krupicí, mletou kávou, kořením, pilinami, rozdrčenými voskovkami apod.)

Pracujeme rychle, případně po částech, aby lepidlo nezaschlo. Čím je jemnější materiál, tím víc je třeba sypat ho přes sítko (kakao), granule instantní kávy je třeba rozdrtit.

Obr. 73 Krupice sypaná do lepidla (Herkules)

Obr. 74 Káva mletá, instantní, čokoláda, kakao, sypané do lepidla

Obr. 75 Perforovaná kresba, V. Richterová

Kresba perforací

Kresba je tvořená ostrým tenkým nástrojem (jehličkou na suchou jehlu, jehlou do kružítka). Papír (karton 220g) máme položený na měkkém podkladu (molitan) a propichujeme kresbu. Pokud děláme vpichy těsně vedle sebe v jedné rovině, hrozí nebezpečí oddělení papíru. Výsledná kresba je na rubové straně (tzn. výstupky nahoru). Děrovanou kresbu je dobré podkládat tmavým papírem. Opět je to technika na pomezí grafiky.

Kresba do sytké vrstvy

Kreslíme prstem, vařečkou nebo klacíkem do sytkého materiálu - písku, krupice nebo mouky. Nevýhodou této kresby je to, že nelze fixovat, lze dokumentovat pouze fotograficky.

- na podložku, nejlépe s okrajů nasypeme tenkou vrstvu sytkého materiálu. Pro formát A4 je potřeba cca 60g hrubé mouky, polohrubé cca 45g. S podložkou pohybujeme, aby se nám mouka rovnoměrně rozprostřela. Do písku lze samozřejmě kreslit i na pláži, ale čím je hlubší je i kresba hrubší.

Obr. 76 Kresba prstem, vařečkou do polohrubé a hrubé mouky

Kresba do muchláže

Je kresba jakýmkoli materiálem (tužkou, pastelkou...) inspirovaná krakelací zmačkaného papíru. Prvotní je vytvoření muchláže. Po rozložení papíru můžeme objevovat motivy v zalomených liniích zmuchlaného papíru a zdůrazňovat je kresbou. Kresba samotné linie obvykle nemá takový výraz, jako při použití stínování.

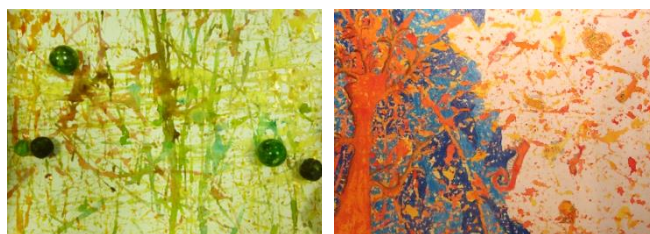

Obr. 77 Kresba do muchláže

Kresba skleněnou kuličkou

Papír vložíme do víka od krabice (popř. si na podložce vytvoříme ohraničení třeba plastelínou). Na papír klademe různým způsobem (ke kraji nebo doprostřed) kapky barvy. Barva může být řídká i hustá. Následně vložíme kuličku – skleněnou do víka, jímž pohybujeme různými směry. Pohyb k sobě a od sebe dává jiný obraz než krouživý pohyb. Kulička projíždí barvou, nabaluje ji na sebe a zároveň vytváří plynulou nebo přerušovanou linii. Kresbu ale ovlivní i počet kuliček. Pokud jich je více, dochází k narážení kuliček do sebe a odrážení od sebe, a tím i ke změně linie, která je kuličkou kreslena.

Obr. 78, 79 Kresba kuličkou, kresba kuličkou s dokresbou

Obr. 80 kresba kuličkou s dokresbou pastelkou studentka 1.r. MŠ

Kresba kolečky dětských autíček

Dětské autíčko s gumovými nebo plastovými kolečky vytváří velmi zajímavou kresbu dvou souběžných linií. Podle charakteru pneumatik (členění, šířky) je kreslená linie - tenká, silná, hladká, strukturovaná.

- kresba zaujme nejen chlapce a jistě přivede k činnosti i ty, kterým se tvořit příliš nechce

Obr. 81 Kresba hračkou - autíčkem

Kresba bublifukem a jarovými bublinami

Vyublávání limonády obvykle dětem zakazujeme, tato technika je na bublání založená, proto je oblíbená.

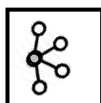
Barvu (tuš, potravinářskou) vmícháme do bublifuku, ten pak foukáme a bubliny chytáme na papír. Tato práce je vhodnější pro venkovní prostředí.

Jiná varianta, spíše dovnitř, spočívá ve smíchání barvy s trochou vody a lžící Jaru (saponátu) v širším kelímku nebo pekáči. Brčkem nabubláme tak, že vytvoří bublinkovou čepici, tu podřízneme brčkem (nabereme lžící) a přeneseme na papír. Je možné přímo papírem seříznout bubliny (v takovém případě zůstávají na okraji papíru) nebo jednoduše papírem přiklopíme kelímek, pak je tvar bublin spíše kruhové formy a občas se otiskne i část kelímku. Otiskujeme je několikrát přes sebe. Bubliny necháme splasknout, nikdy je nepropichujeme, protože by se slily dohromady.

Obr. 82, 83 Bublání, otisk bublin a jarové bubliny s dokresbou

- dítě nesmí barvu nasát do úst. Pokud by se tak stalo, vypláchneme mu ústa čistou vodou a dáme mu napít, jar není jedovatý, ale je hořký a může být dlouho cítit
- bublání kombinujeme s pozadím s dokresbou tuší, tužkou, pastelkou, popř. je můžeme použít k tvorbě koláže, proláže...

Jar:

je saponátový čisticí prostředek na nádobí, který začala vyrábět Rakona Rakovník v roce 1955 - dosud. Název získal po řediteli podniku Janečkovi a vynálezci M. Ranném (JaR).

Otázky:

- 1) Jistě vás napadnou další netradiční nástroje, které si můžete sami udělat nebo najít v přírodě.
- 2) Které techniky mají variantu v grafické tvorbě?
- 3) Při kombinování technik je třeba dodržovat určité postupy. Máte-li využít kresbu tužkou a malbu kávou. Zamyslete se nad tím, kterou technikou začnete a která bude navrch a proč? A může se změnit pořadí, když použijeme kresbu tuší?
- 4) Podívejte se na kresbu zmizíkem na s. 40, porovnejte obr. 64 - 66. Některé jsou kvalitní přípravou pro grafickou tvorbu, jaké jsou mezi nimi rozdíly?
- 5) Zopakujte si některé nové pojmy: muchláž, krakeláž, dripping, reliéf, instrument.

6 NÁMĚTY

6.1 ZÁTIŠÍ

Zátiší je označení pro výtvarné dílo, které představuje nehybné věci → ovoce, květiny, hudební nástroje, knihy, kuchyňské nádobí, neživá zvířata... Model zátiší by měl obsahovat nejméně tři předměty, které k sobě mají vztah (viz s. 19), ale zároveň mají rozdílné tvary a proporce (džbán, mísa, ovoce) a různou strukturu materiálu (sklo, papír, textil, keramika).

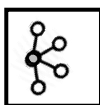
- kreslíme z mírného nadhledu
- nejvyšší předměty stavíme dozadu, nižší dopředu, neměly by se úplně zakrývat, ani být daleko od sebe (měly by se mírně překrývat, to zajišťuje, že spolu předměty komunikují)
- začínáme nejprve od nejjednodušších technik - kresba uhlím (přírodním), pak tužkou a tuší

Pro začátečníky (a ve škole) je nejvýhodnější začínat modely geometrických těles → jsou základem všech předmětů / hranol, krychle, válec, jehlan, koule/. Doporučuje se, jestliže není vhodné světlo, osvětlit objekty lampičkou, aby světla i stíny byly zřetelnější.

Kreslíme raději ve skutečné velikosti nebo trochu větší, to nám lépe umožní sledovat proporce.

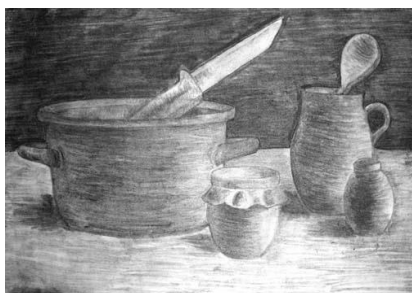
Samostatně se zátiší objevuje v 16. století, ale se zobrazováním neživých předmětů, se setkáváme už v antice, kde bylo součástí nástěnných maleb.

Zátiším se také označuje klidné městské či lesní zákoutí.

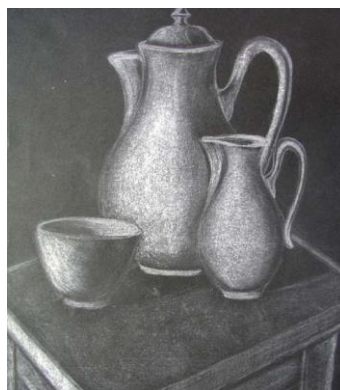

Autoři zátiší:

Zurbaran, J. van Eyck, Tichý, Purkyně, Morandi, Cézanne, Picasso, Kubišta, Filla, holandské žánrové malířství 18. století

Obr. 84 Kresba přírodním uhlím, P. Rybářová

Obr. 85 Kresba bílou křídou na černém papíře, H. Svobodová

Obr. 86 Kresba tužkou, studentka 1. ročník

6.2 DRAPÉRIE

Drapérií se označovala těžká nařasená látka, dnes přeneseně i řasení oděvu, závěsu, ubrusu.

Kromě modelace se snažíme u drapérie zachytit strukturu materiálu → hladká, lesklá (roztíráním), hrubá (šrafurou), s chlupem ...

Kresba draperie je složitá proto, že při její konstrukci vymezujeme plochy - jednou jdeme po povrchu záhybů a po druhé v hloubkách mezi nimi. Při modelaci je velmi důležité vnímat a zachovat směr jednotlivých záhybů. Nahlížet na ně jako na duté předměty (měnící svoje tvary i směry), řešit úhel pohledu (nadhledu x podhledu).

Obr. 87 Dva různé materiály, P. Rybářová

Obr. 88 Draperie, kr.rudkou, P.Matoušová

Obr. 89 Kresba progressem, J. Srna

6.3 KRAJINA

Při kresbě krajiny vybíráme (pomocí **hledáčku**) vhodný výsek krajiny (motiv). Formát hledáčku a formát papíru musí být poměrově shodný. V krajině se často nachází architektura, při její kresbě je nutná znalost perspektivy (viz kap. 2).

- k zachycení hloubky krajiny, slouží znalosti o vzdušné perspektivě.
- při zachycení reálného místa, je třeba vystihnout také atmosféru denní doby, počasí.

Velmi záleží na tom, k jakému účelu kresba slouží, zda je samotným obrazem, přípravnou kresbou pro grafiku, malbu nebo volná skica. Je třeba hledat zkratky pro vyjádření přírody. Zjednodušovat – stylizovat, ale vždy zdůrazňovat zajímavé detaily.

Při hledání motivu platí zásada - co vypadá jednoduše, se nemusí snadno kreslit (není se čeho chytit), vždy hledejme v motivu zajímavosti, které diváka upoutají.

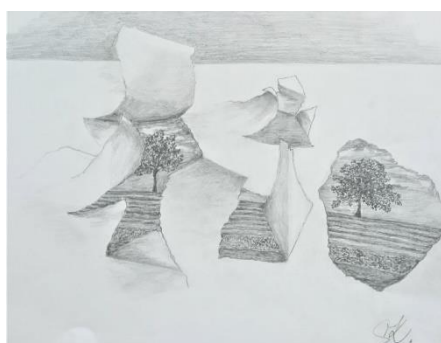
Krajina obsahuje plány = popředí, jeviště, pozadí

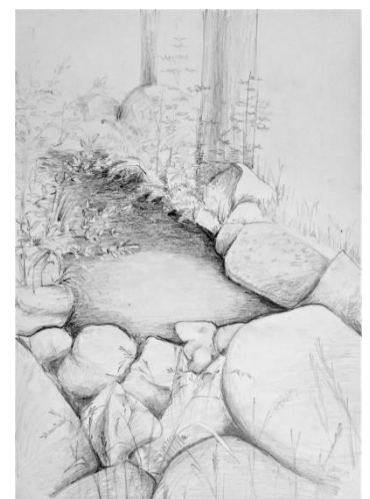
Obr. 90 Hledáček, výběr výseku krajiny, Split, Salona

Obr. 91 Lavírování rudky, H. Chmelařová

Obr. 92 Surrealistická krajina, V. Krikorková

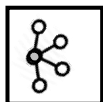
Obr. 93 Bílý potok, M. Štrofová

Známe krajinu **otevřenou** – se vzdáleným horizontem, není pro kresbu příliš vhodná, lze ji vyjadřovat spíše barvami v malbě.

Krajina **uzavřená** – je vymezená ať už skalními útvary či lesními porosty, je bohatší na detail, a proto příznivější pro kresbu.

Veduta – pohled na město nebo krajinu, existuje již od 15. století

Krajina s figurou je záležitost 17. a 18. století, do té doby tvořila spíše kulisu k portrétům a figurálním kompozicím.

Krajina

Její reliéf je dán vrásněním hornin, také jejich erozí a sopečnou činností. Liší se v různých klimatických pásmech (tundra, tajga, listnaté lesy, subtropické lesy, stepi, savany, tropický prales, pouště).

Autoři krajináři:

P. Cézanne, V. Gogh, A. Slavíček, J. Šíma, Fr. Muzika, J. John, Vl. Šavel jr., J. Souček

6.4 PORTRÉT

K. Teissig uvádí, že první kreslené portréty se objevují jako profily v rané renesanci a navazují na antické mince.

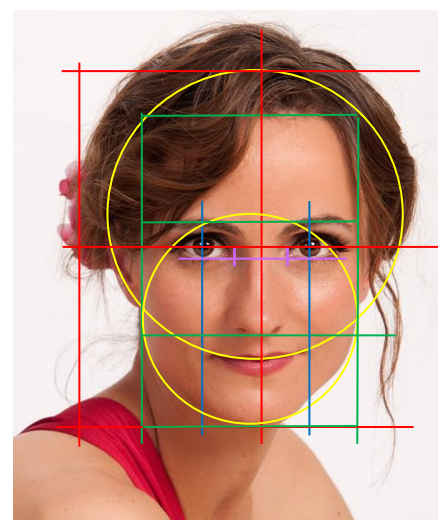
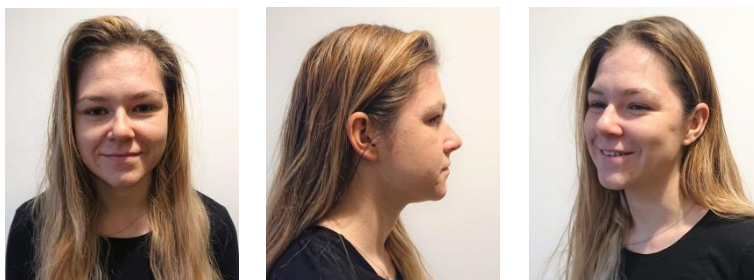
Do vynálezu fotografie měl portrét hlavně dokumentační charakter (malíři ve službách královských rodin).

U portrétu rozlišujeme:

en face (čelní pohled)

profil (boční pohled)

tříčtvrteční en face, tříčtvrteční profil (mezipohled).

Obr. 94 Konstrukce a osy hlavy

Doporučuje se:

(obecné informace je potřeba vždy přizpůsobit modelu - takto lze vytvořit konstrukci neurčité hlavy, ale přesný tvar obličeje, očí, nosu, úst musíte vždy sami vyzkoušet na modelu)

- zachytit tvar hlavy (jako vejce postavené na špičku), u profilu - (vejce mírně nakloněné)
- nasadit ji na krk a na ramena (jsou součástí portrétu)
- konstrukci vytvoříme pomocí obličejových os, jsou mírně zaoblené (eliptické), svislé a vodorovné, na střední svislé ose je nos, střed úst a brady

- kořen nosu (začátek nahoře) je mezi obočím a okem (z profilu je kořen velká prohlubeň)
- svisle pod středem očí je koutek úst
- vodorovné osy: cca v 1/2 hlavy je střed očí, malinko nad 1/2 je obočí, cca v 1/2 mezi středem očí a bradou je špička nosu, mezi nosem a bradou v horní 1/3 jsou ústa
- ucho nahoře začíná v ose mezi obočím a okem, dole končí mezi nosem a ústy
- oko je třeba vnímat jako kouli vloženou do očnicového oblouku, víčka jsou na této bulvě
- mezi oči by se mělo vejít téměř celé "třetí oko"
- tvar úst je dán střední linií, kde se rty dotýkají – je výrazná, okraje úst se nerámují (načrtnou se jen velmi lehkou čarou), horní ret bývá často celý ve stínu

Z profilu je obličejová část vypouklá, čelo je šikmé (muži ho mívají šikmější než ženy)

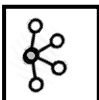
- vlasy nejsou jen linie, opisují oblý tvar hlavy, musí být podloženy hmotou po celé ploše, kresba jednotlivých pramenů se provádí nakonec
- charakter hlavy je dán také věkem

Obr. 95 En face, kr. tužkou a bělobou, R. Kubíková

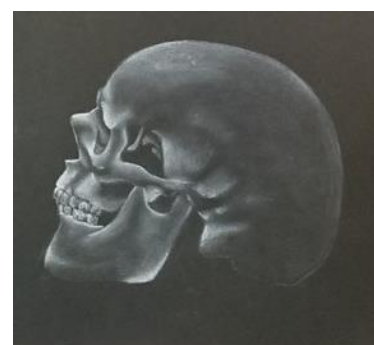
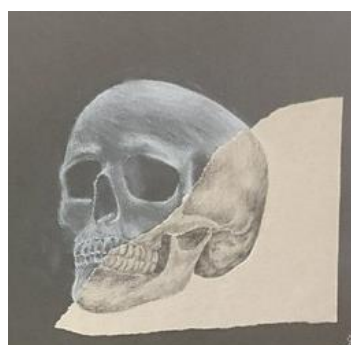
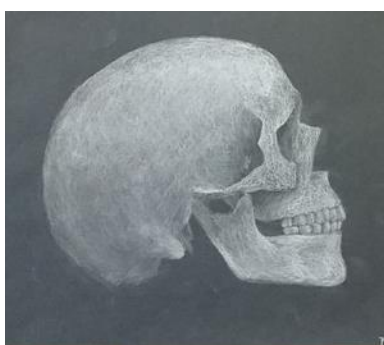

Obr. 96 3/4 profil, kr. přírodním uhlím, G. Sáblová

Tvůrci portrétu:

Dürer, Holbein, Rembrandt, Ingres, Mánes, Švabinský, Lautrec, Klimt, Schiele, Gogh,

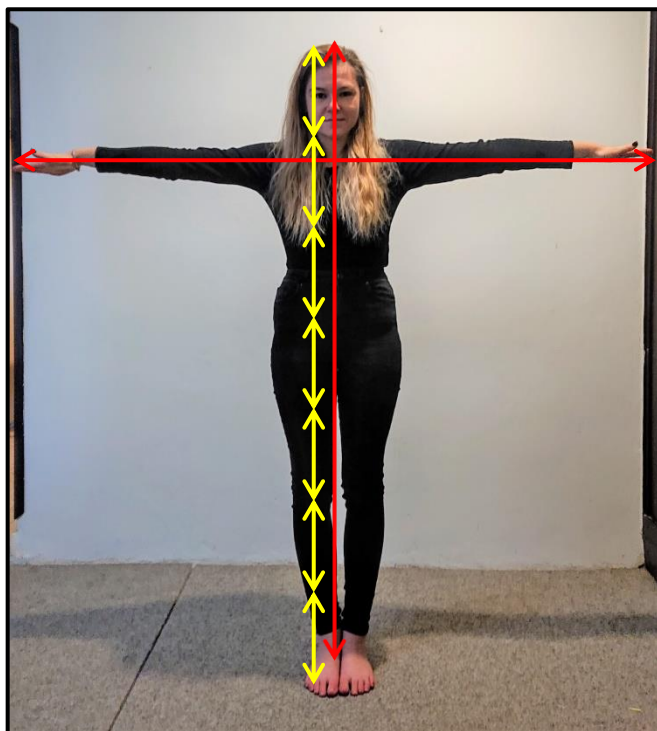
Obr. 97, 98, 99 Kresba lebky bílou křídou na černý papír, P. Matoušová, Z. Látková, R. Lazárová

6.5 FIGURA

Akt – byl ve středověké historii tabu, sloužil jen jako studie lidského těla (bylo pozorováno ve veřejných lázních). Profesionální model se poprvé objevuje v 16. stol. v Holandsku.

Byly kladeny požadavky na ideál krásy → často ho umělec sestavoval z několika modelů, zpočátku byl i pro ženské tělo modelem muž, pak lazebnice, umělcova manželka či milenka.

- studie figury se má kreslit co největší (90 –100 cm nebo životní velikost)
 - pro kresbu figury jsou velmi důležité proporce, vyjadřují vztahy mezi jednotlivými částmi těla
 - potlačujeme detail ve prospěch celku, vizováním se poměřují poměry jednotlivých částí těla
 - Polykleitův proporční kánon (5. st .př.n.l.) říká, že mužské tělo obsahuje 7,5 - 8mi násobek hlavy na výšku (u vysokých mužů se uvádí až 8,5, u žen to bývá od 6,5 násobku)
 - Leonardo da Vinci přišel s výškou těla rovnající se upaženým rukám
 - důležité jsou osy procházející tělem, hlava = vejce postavené na špičce, ostatní části vnímáme jako válcovité či kulovité formy
 - prsty sahají do poloviny stehen, lokty jsou v úrovni pasu, ruka odpovídá výšce obličeje, předloktí (od loktu k zápěstí) je stejně dlouhé jako naše chodidlo, ženská ramena a pas jsou užší než mužská,
 - využívá se kresebných zkratk, pro vyjádření částí těla, vystupujících proti kreslíři, které nevidíme ve své plné délce a šířce.
 - je třeba vystihnout i věk osoby (přiměřené ohnutí páteře)
 - pod draperií oděvu musíme stále cítit hmotu těla
- Figura je časově nejnáročnější, studie trvá obvykle 2 - 4 hod., skica 15 min.

Obr. 101 Polykleitův kánon, a hlava jako míra

Obr. 100 Dlaň = obličej

Obr. 102,103 1/2 stehen= ruka, loket=pas

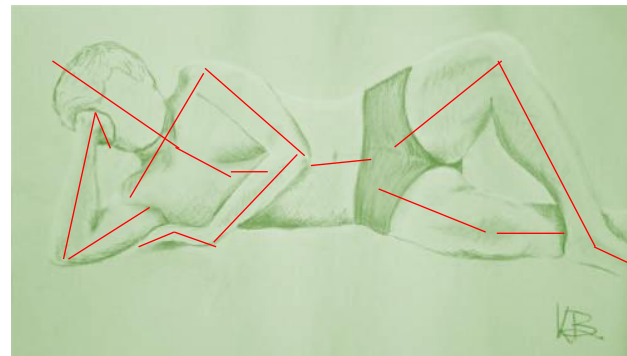
Obr. 104 Kresba uhlem, J. Tkáč

Obr. 105 Kresba pastelem, K. Bílková

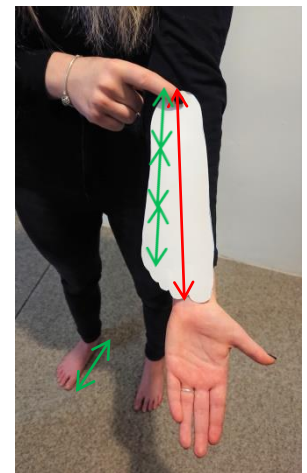
Obr. 106 Zkratky kolene, stehna

Obr. 107 Pohyb figury můžeme nejprve zaznamenat v osách

Obr. 108 Délka chodidla = předloktí,

Obr. 109 Viditelné zmenšení chodidla

Otázky:

- 1) Uveďte alespoň tři pravidla, kterými se řídí zátiší.
- 2) Jak se může uplatnit perspektiva v zátiší?
- 3) Za jakých okolností kreslíte krajinu nebo zátiší na výškový formát? Uveďte příklady.
- 4) Bez čeho se neobejde realistická kresba krajiny, která má působit jako skutečná?
- 5) Zkuste stejný výsek krajiny nakreslit s nízkým a s vysokým horizontem.
- 6) Jak označujeme nařasenou látku?
- 7) Jak říkáme čelnímu pohledu u portrétu?
- 8) Uveď tři vztahy částí při kresbě portrétu a další tři vztahy částí těla u kresby figury.
- 9) Na obrázku ležícího muže musela autorka použít tzv. kresebnou zkratku. Víte v jaké partii těla?

7 ADJUSTACE UMĚLECKÉHO DÍLA

Znamená konečnou úpravu kresby, grafiky, malby. Má několik forem:

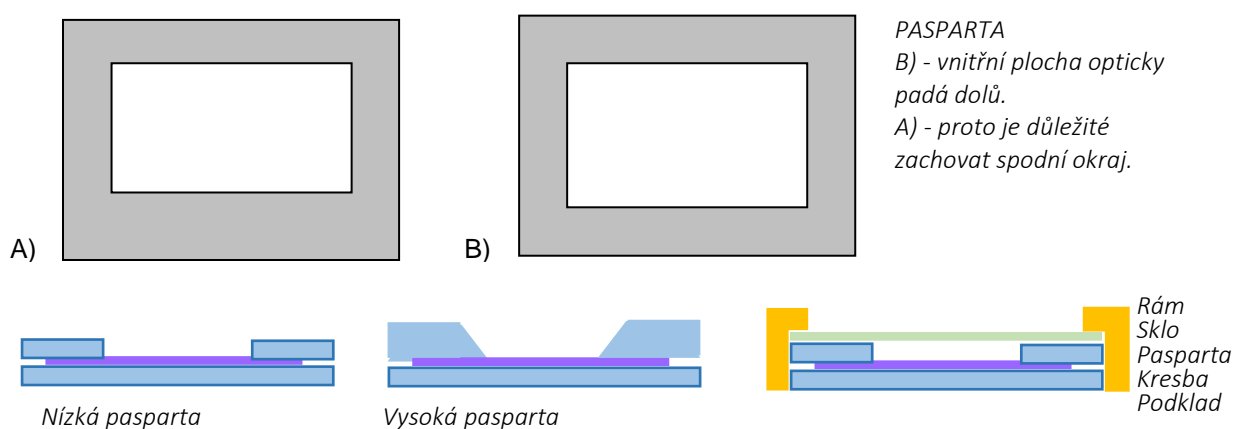
Pasparta – papírový (textilní) rám obrazu (plochý či mírně plastický – uvnitř šikmo seříznutý)

- horní a boční okraje jsou stejné, dolní je větší (obraz opticky padá dolů, proto je okraj dole větší)
- papírový rám je nalepen na stejně velkém papírovém podkladu (kartonu), popř. má formu složky (dvojlist), lepí se bodově, aby se karton nezvlnil

Rám (dřevěný, kovový) se sklem – i zde bývá papírová pasparta (všechny kresby, grafiky, akvarely – práce na papíře adjustujeme do pasparty a pod sklo)

Rám - lišta (dřevěná, kovová) – v případě malby na desce nebo na plátně

Kresba (oříznutá) nalepená na papíře – vhodná pro školní úpravy, lepí se bodově, nikoli celou plochou, papír má tendenci se vlnit.

Každé výtvarné dílo by mělo být **signováno** = opatřeno podpisem či značkou. Podepisujeme použitým kresebným materiálem nebo obyčejnou tužkou (grafiku vždy tužkou). Podpis bývá nejčastěji v pravém dolním rohu, případně zakomponován do kresby.

HLEDÁČEK – okénko, malá pasparta, hledáček tvořený oběma palci a ukazováký, slouží k hledání detailu v celku nebo vhodného výseku krajiny.

7.1 PREZENTACE DĚTSKÝCH VÝTVARNÝCH ARTEFAKTŮ

(upraveno podle diplomové práce Z. Protivové, 2007)

Prezentace uměleckých děl nalzáme v galeriích, muzeích, soukromých sbírkách, sym-póziích, veřejných budovách, ale i v parcích a jiných městských prostranstvích.

Dětské artefakty se vystavují většinou ve školách nebo na přehlídkách - výstavách dětských prací. Proto se dále budeme zabývat tím, jakým způsobem můžeme dětský artefakt vystavit. Každý (školní) prostor vyžaduje jinou instalaci, některé mají široké prosklené chodby, jiné jsou tmavší s vysokými stropy. Škola prezentující žákovské artefakty je příjemná, živá. Je třeba se zamýšlet nad koncepcí prezentace, aby nebylo těch artefaktů příliš. Totéž platí o našich třídách. Ve třídě máme nejen výtvarné práce, ale zejména mnoho učebních materiálů, tabulí,

kteří našim dětem pomáhají orientovat se v učební látce. Občas zapomínáme na to, že i děti potřebují klidnou plochu, která umožní se zklidnit a soustředit.

Uvedené výstavní prvky se v našich školách (dle naší mini sondy) skutečně objevují. Ne všechny jsou však vhodné. Není dobré kloubit vše dostupné, ale vybrat nejvhodnější systém.

7.1.1 Trojrozměrné výstavní prostory

Vitríny – jejich častým nedostatkem je osvětlení a ve škole potřebují vhodné umístění, jsou vhodné pro prostorové práce, keramické, drobné papírové, drátěné artefakty.

Poličky, okenní parapety – bývají spíše uvnitř třídy, nevýhodou je, že se na nich drží prach.

Zavěšování – na podstropní konstrukce, topenářské trubky a jiné závěsy, vždy s ohledem na ostatní prostory a vystavené artefakty.

- vhodné pro zavěšování lehkých papírových objektů
- zajímavě ožíví dlouhé a zejména vysoké školní chodby
- mnoho možností skýtá i schodišťové zábradlí, využívá se i šatních klecí a konzolí nad okny

7.1.2 Dvojrzměrné prezentace

Dřevěná lišta připevňená na stěně – umožňuje zejména věšet velké papíry

Nástěnky – klasická hobra, kobercové, magnetické
– samostatné papírové plochy jsou spíše provizorní

Euroclip (Clip-ram) – jsou rámy pro jednoduchou, rychlou výměnu obrazu
– vypadá velmi čistě, úhledně

Stojany a paravany - stojany klasické malířské, typu A, T se snadno přemísťují, ale mohou překážet v běžném provozu.

- oboustranné cik-cak paravany, kovové, dřevěné. Minimálně 2 díly ,
- jednostranné trojdílné a čtyřdílné , různé drátěné systémy

Okna – jsou v našich školách často využívána, zde je nutné počítat s tím, že izolepa i lepicí guma („patafix“) jsou vidět vždy z jedné strany. Je třeba počítat s tím, že okna zajišťují světlost místnosti a neměly by zabírat velkou plochu, ale být spíše v horní části okna.

- vylepují se papírové ozdoby, prostřihávané obrazy
- vhodné je použití průhledných kancelářských fólií (vitráže)

Šňůry a kolíčky – častý způsob prezentace ve třídách i na chodbách, jeho nevýhodou je kroucení papíru při nedostatečném uchycení, obrazy nevisí v rovině, ale v oblouku (což může působit chaos v daném prostoru).

Sítě – existuje mnoho variant: přírodní i barevné, pravidelné čtvercové, pavoučí nebo chao-

ticky vázané. Starší žáci si ji mohou uvázat sami. Protože často neumožní vystavovat obrazy v rovině, a tak někteří větší obrazy různě šikmo. Je však potřeba si uvědomit, že takto visící obrazy, působí na okolí, tedy i děti spíše chaoticky.

Kovové rozvody topení - jak vertikální, tak horizontální

- lze využít k zavěšení provázků nebo na ně přidělovat artefakty pomocí magnetů. Je potřeba zvážit, zda to daný prostor opravdu zvelebí.

Prezentovat můžeme i formou **portfólia** – knihy, leporela, na souborných dětských výstavách nebo na webových stránkách (zde je divák ochuzen o požitek z reálného materiálu, o skutečnou velikost a přímý kontakt s dílem).

7.2 KNIHA - MOŽNÉ ZPŮSOBY VAZBY

Kniha

Je sešitý nebo slepený svazek listů nebo skládaný arch papíru, kartonu, pergamenu nebo jiného materiálu, popsáný, potištěný nebo prázdný s vazbou a opatřený přebalem. *Cs.wikipedie* Může být publikovaná v elektronické formě (e-kniha, e-book). Osoba se zaujetím pro knihy je označována jako bibliofil nebo knihomil. V historii byla psaná např. na hliněné destičky, papyrus či perg. svitky. Ve 14. st po vynálezu papíru se začala psát ručně na papír a obvykle v kláštrech se množila opisováním. Praktikovalo se vyřezávání celých stránek do dřeva a jejich otisk. Vynález knihtisku (tiskařského lisu) Johana Gutenberga v 15. st. přináší sázení textu pomocí kovových liter a masové šíření knih, zpočátku bible.

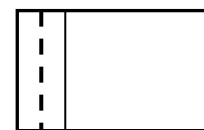
Vazba sešitová – formát listů A3 přepůlené na A4 – bez hřbetu

- v přeložení jsou listy prošity sešivacími sponkami zároveň s přebalem, který bývá z polokartonu

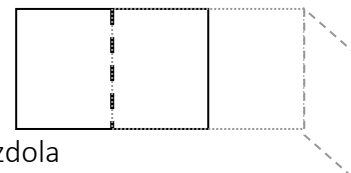
Vazba šitá shora – formát volných listů A4

- listy prošité na levé straně. Přes hřbet se přelepí papírová nebo textilní páska

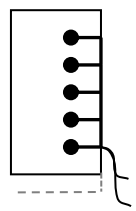
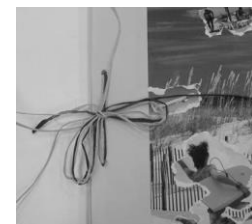
Vazba šitá - formát listů A3 přepůlené na A4

- několik přepůlených svazků uprostřed sešitých nití a všitých nebo vlepených do hřbetu
- kniha může obsahovat uprostřed všitý velký list, který je shora a zdola nebo zleva a zprava založený do středu každého svazku

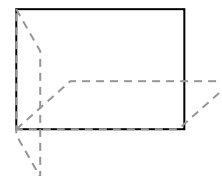
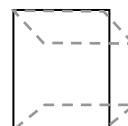
Vazba s ozdobně šitým hřbetem - formát volných listů A4

- mezi vrchní a spodní desku se vkládá páska zalomená do „U“
- všechno společně se proděruje (cca 2mm) a prošívá ozdobnou nití nebo přírodním provázkem obrubovacím stehem

Obal se záložkou s volně vloženými katalogovými listy.

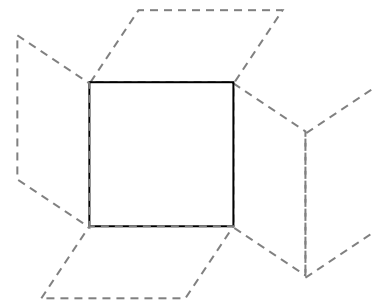
Obal bývá z pevného kartonu.

Leporelo

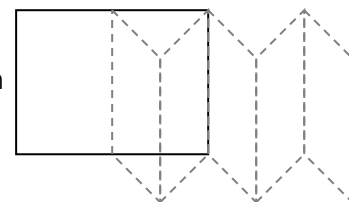
- tvrdý karton spojený textilní páskou z obou stran, se začištěnými okraji
Konce textilní pásky jsou přelepeny papírem cca 2-3mm od kraje.

- A) harmonika
- B) spojené do hřbetu
- C) harmonika do všech stran

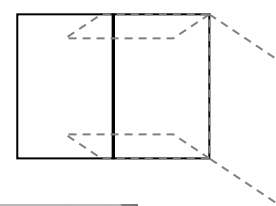
Leporelo s pevnou vazbou a volnými listy

• pevné desky s hřbetem, do něž je vlepený okrajovou částí dlouhý pruh papíru složený jako harmonika

Trojdílné desky

• prostřední díl může mít kapsu/záložku, třetí díl se zakládá dovnitř a měl by být kratší, první díl je vrchní

Vazba kroužková

- volné listy proděrujeme a spojíme kroužky
 - A) kroužky z bloků, kalendářů
 - B) klasická kroužková vazba
 - C) malé kroužky na klíče
 - D) kroužkové leporelo

Klasická lepená vazba

- volné listy na jednom okraji jsou slepené s gázou a vlepené do desek

Obálka

- 1) Desky potažené plátnem, látkou, kůží, samolepicí fólií, kolážované...
- 2) Papírová – tvrdá lepenka
 - měkká – karton, čtvrtka, vlnitá lepenka
 - měkká se záložkou

- opatřená papírem- výtvarně pojatým
- opatřená slepotiskem
- opatřená grafickým dílem
- pošitá nití, korálky, přírodním materiálem

Listy, stránky

- klasické stránky
- s prořezávanými otvory – průhled na další stránky
- listy větších formátů složené dovnitř jako leporelo
- listy různých tvarů
- fólie
- barevné papíry
- pauzovací papíry

Obr. 110 Koláž s kresbou fixem na pauzovacím papíře, K. Harisová

8 VÝZNAMNÉ SBÍRKY KRESEB

ČESKÁ REPUBLIKA

Brno	<i>Moravská galerie</i>	www.moravska-galerie.cz
Praha	<i>Národní galerie</i>	www.ngprague.cz
Praha	<i>Památník národního písemnictví</i>	www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz

EVROPA

Amsterdam	<i>Rijksmuseum</i>	www.rijksmuseum.nl
Basilej	<i>Kunstmuseum Basel</i>	www.kunstmuseumbasel.ch
Berlin	<i>Staatliche Museen</i>	www.smb.museum
Berlin	<i>Stiftung Preussischer Kulturbesitz</i>	www.preussischer-kulturbesitz.de
Budapešť	<i>Szépművészeti Múzeum</i>	www.szepmuveszeti.hu
Cambridge	<i>Harvard Art Museums / Fogg Muzeum</i>	www.harvardartmuseums.org
Drážďany	<i>Staatliche Kunstsammlungen /Albertinum/</i>	www.albertinum.skd.museum
Edinburgh	<i>National Galleries of Scotland</i>	www.nationalgalleries.org
Florence	<i>Cabinetto Disegni e Stampo deli Uffizi</i>	www.uffizi.it
Frankfurt n. M.	<i>Städelsches Kunstinstitut</i>	www.staedelmuseum.de
Haarlem	<i>Teylers Museum</i>	www.teylersmuseum.nl
Hamburk	<i>Hamburger Kunsthalle</i>	www.hamburger-kunsthalle.de
Kodaň	<i>Statens Museum for Kunst</i>	www.smk.dk
Petrohrad	<i>Ermitáž</i>	www.hermitagemuseum.org
Lille	<i>Musée des Beaux-Arts</i>	pba.lille.fr
Londýn	<i>British Museum</i>	www.britishmuseum.org
Madrid	<i>Museo Nacional del Prado</i>	www.museodelprado.es
Oxford	<i>Ashmolean Museum</i>	www.ashmolean.org
Rotterdam	<i>Museum Boijmans-van Beuningen</i>	www.boijmans.nl
Stockholm	<i>Nationalmuseum</i>	www.nationalmuseum.se
Vídeň	<i>Graphische Sammlung Albertina</i>	www.albertina.at/en/collections/drawings-prints

MIMOEVROPSKÉ

Chicago	<i>Art Institut of Chicago</i>	www.artic.edu
New York	<i>Metropolitan Museum of Art</i>	www.metmuseum.org
New York	<i>The Morgan Library & Museum</i>	www.themorgan.org/drawings

9 DOPORUČENÁ A POUŽITÁ LITERATURA

Baleka, J.,	1997. <i>Výtvarné umění, výkladový slovník</i> . Praha: Academia. ISBN 80-200-0609-5.
Bauer, A.,	1999. <i>Grafika knížka pro každého</i> . Rubico: Olomouc. ISBN 8085839342.
Brožová, V. – Peřinová, M.,	1994. <i>Kreslíme, malujeme, modelujeme</i> . Fortuna: Praha. ISBN: 80-7168-018-4.
Cikánová, K.,	1992. <i>Kreslete si s námi</i> . Aventinum: Praha. ISBN 80-85277-79-4.
Crhák, F.,	1975. <i>Prostor a perspektiva</i> . Učebnice pro střední uměleckoprůmyslové školy. SPN: Praha.
Escher, M.C.,	1999. <i>Grafika a kresby</i> . Slovart a Benedikt Taschen Velag.
Francastel, P.,	1984. <i>Figura a místo</i> . Odeon: Praha.
Hlaváček, J.,	1997. <i>Kompozice podle Arnheima</i> . PedF UK: Praha. ISBN 80-86039-32-3.
Hron, J.(Brožek),	1978. <i>Jak namalovat krajinu</i> . SPN: Praha.
Hýl, V.,	1948. <i>Výtvarné umění jako prostředek výchovy</i> . Ostrava.
Kolektiv autorů,	1991. <i>Katalog VASARELY</i> . Atelier PLUSS: Praha.
Kentová, S.,	2000. <i>Kompozice</i> . Perfekt: Bratislava. ISBN 80-8046-164-3.
Langerová, M.,	1983. <i>Klíče k obrazu</i> . Albatros: Praha.
Nedvědová, Z. – Zatloukalová, I.,	2000. <i>Výtvarná tvorba</i> . Rubico: Olomouc. ISBN 80-85839-46-6.
Nešlehová, M.,	1984. <i>Bohumil Kubišta</i> . Odeon: Praha.
Parramón, J.M.,	1995 (A). <i>Anatomie člověka</i> . SVOJTKA a VAŠUT. ISBN 80-7180-029-5.
Parramón, J.M.,	1995 (B). <i>Jak kreslit</i> . SVOJTKA a VAŠUT. ISBN 80-7180-045-7.
Parramón, J.M.,	1996. <i>Jak nakreslit portrét a hlavu</i> . SVOJTKA a VAŠUT. ISBN 80-7236-043-4.
Parramón, J.M.,	1995 (C). <i>Jak nakreslit lidské tělo</i> . SVOJTKA a VAŠUT. ISBN 80-7236-044-2.
Parramón, J.M.,	1995 (D). <i>Pastel</i> . SVOJTKA a VAŠUT. ISBN 80-7180-021-X.
Parramón, J.M.,	1995 (E). <i>Perspektiva</i> . SVOJTKA a VAŠUT. ISBN 80-7236-041-8.
Parramón, J.M.,	1995 (F). <i>Světlo a stín</i> . SVOJTKA a VAŠUT. ISBN 80-7236-042-6.
Pelánová, A.,	2000. <i>Wassily Kandinsky - Bod, linie, plocha</i> . Triáda: Praha. ISBN 978-80-86138-16-X.
Pijoan, J.,	1984. <i>Dějiny umění 10</i> . Odeon: Praha.
Protivová, Z.,	2007. <i>Diplomová práce, Prezentace dětských výtvarných prací na základní škole</i> . Technická univerzita: Liberec.
Roeselová, V.,	1995. <i>Náměty ve výtvarné výchově</i> . SARAH: Praha. ISBN: 80-238-3744-3.
Roeselová, V.,	1996. <i>Techniky ve výtvarné výchově</i> . SARAH: Praha. ISBN 80-902267-1-10.
Roeselová, V.,	2004. <i>Linie, barva a tvar ve výtvarné výchově</i> . Sarah: Praha. ISBN 80-902267-5-2.
Stadlerová, H., ed.	<i>S lehoulinkou</i> . Masarykova univerzita: Brno, 2005. ISBN 80-210-3917-5.
Staněk, M.- Linc, R.,	1999. <i>Technika figurální kresby</i> . NS Svoboda: Praha. ISBN 80-205-0583-0.
	– či jiná <i>anatomie pro výtvarníky</i> .
Škaloudová, L., Valešová, H.,	2008. <i>Úvod do didaktiky kresby</i> . 2. dopl. vyd. Liberec: TU. ISBN 978-80-7372-421-4.
Teissig, K., Hrdina, I.,	1982. <i>O kresbě</i> . Mladá fronta: Praha.

Teissig, K.,	2010. <i>Technika kresby</i> . Aventinum: Praha. ISBN 978-80-7442-009-2.
Tětiva, V.,	1983. <i>Česká kresba 20.století</i> . Katalog ze sbírek AJG. Hluboká n./V.
Tětiva, V.,	1988. <i>České zátiší 20.století</i> . Katalog ze sbírek AJG. Hluboká n./V.
Uždil, J.a kol.,	1962. <i>Výtvarná výchova</i> . SPN: Praha.
Uždi, I J.,	1988. <i>Mezi uměním a výchovou</i> . SPN: Praha.
Zhoř, I.,	1992. <i>Proměny soudobého umění</i> . SPN: Praha. ISBN 80-042-5555-8.

Internetové zdroje:

str. 10	stojany	https://static.wixstatic.com/media/ff2581_2b95344f058e495282438ae2c0178a09.png/v1/fill/w_630,h_420,al_c,usm_0.66_1.00_0.01/ff2581_2b95344f058e495282438ae2c0178a09.png https://www.papirnictvidaubner.cz/foto/200448000045.jpg https://www.eshop-drewmax.cz/fotky42099/fotos/_vyr_492GD-380.jpg
16	Rafael	https://img.webumenia.sk/preview/?path=%2FIMGHQ%2FB-SU2%2FB002855_hq_2015-03.jp2&size=800
16	Svoboda	https://images.app.goo.gl/xosxabTDpvgr4c939
17	Kupka	https://www.sypka.cz/img/fotky_polozek/9361.jpg
17	Kubišta	https://i.pinimg.com/originals/24/d7/89/24d789d4349eaec4b1f6cabf76b63e7.jpg
17	Picasso	https://www.artfactory.com/art_appreciation/animals_in_art/pablo_picasso.htm
18	Hooch	https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/81/A_Boy_Bringing_Bread_Pieter_de_Hooch.jpg
18	Kubišta 2	https://1gr.cz/fotky/idnes/14/101/org/JOG5651aa_144635_4970227.jpg
21	Výuka kresby	https://www.vyukakresby.com/single-post/2016/10/10/Sv%C4%9Btlo-a-typy-sv%C3%ADcen%C3%AD
21	Caravagio	https://www.obrazy-nabytek.cz/imgcache/f/0/pi10-4729407-4883441_1_1_1_106765.jpg
33	Čchi Paj-š'	https://www.artplus.cz/cs/image/116840.jpg

ZÁVĚR

Seznámili jste se s výtvarnými vyjadřovacími prostředky. Dozvěděli jste se, čím jsou tak významné a viděli jste ukázky jak je používat. Učiteli na 1. stupni základní školy se mnohokrát stane, že musí z důvodu větší srozumitelnosti nakreslit konkrétní věc na tabuli. Proto ovládat alespoň základní vyjadřovací prostředky kresby je pro učitele nutností.

Nabídli jsme vám velké množství kresebných technik, které využijete jak ve své vlastní tvorbě, tak i ve své praxi, při práci s dětmi. Kromě běžného použití materiálů, nástrojů i samotných technik, jsme vám nabídli obměny, zajímavé kombinace s jinými technikami a materiály.

Témata a náměty ve výtvarné výchově jsou nevyčerpatelnou studnicí, pokud je učitel vnímavý a chodí s očima otevřenýma. Inspirovat se lze vším, co nás obklopuje. V současné době jsou velmi oblíbené projekty, prožitkové záležitosti, experimenty a výtvarné hry. Projekty nabízejí širší prostor a nechávají zažívat učební látku skrze mezipředmětové vztahy. Mnohé náměty vám nabízí současná média. Je za potřebí si vybírat vkusné a zajímavé náměty, které budou žáky rozvíjet. Mnoho nápadů lze modifikovat, doplňovat vlastními nápady a tak dbát na originalitu. Nespokojit se s obyčejným kopírováním jiných učitelů.

Žáci si prostřednictvím nejen kresby, ale veškeré tvorby, osvojují výrazové prostředky výtvarného umění a zároveň si ujasňují svůj postoj ke světu i ke skupině lidí, která ho obklopuje (rodina, spolužáci, kamarádi, společnost). Učí se komunikovat jiným způsobem – neverbálně. Neverbálních projevů je mnoho – výtvarná výchova je jen jedním z nich.

Ve vašem studiu a vlastní tvorbě přejeme mnoho úspěchů a doufáme, že tento učební materiál vám bude dobrým průvodcem a pomocníkem.

Mgr. A. Lucrezia Škaloudová Puchmajerová, Ph.D.
odborná asistentka katedry primárního vzdělávání FP TUL

Název	Kresba v teorii a praxi
Autor	Mgr. A. Lucrezia Škaloudová Puchmajerová, Ph.D.
Vydavatel	Technická univerzita v Liberci Studentská 1402/2, Liberec
Schváleno	Rektorátem TUL dne 24. 5. 2021, čj. RE 19/21
Vyšlo	v květnu 2021
Vydání	1.
Rok prvního vydání	2021
ISBN	978-80-7494-570-0
Č. publikace	55-019-21

Edice Lanovka Katedry primárního vzdělávání Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci vydává učební materiály na podporu studia učitelství pro 1. stupeň základní školy a studia učitelství pro mateřské školy.

Studijní materiály jsou vydávány v základní řadě (řada A), zaměřené na minimální požadovaný rozsah informací z hlediska studovaného oboru, a doplňkové řadě (řada B), která poznatky oboru dále rozšiřuje a prohlubuje.

K hladkému uchopení předkládané problematiky studujícími přispívá strukturace materiálů na základní text a čtyři specifické bloky (definice, příklady, síť a otázky) při respektování zásad přehlednosti, praktických příkladů, provázanosti s jinými obory a aktuálnosti poznatků.

Věříme, že stejně jako kabinová lanovka patří k symbolům univerzitního města Liberce a dopravuje už téměř 100 let návštěvníky na vrchol Ještědu, podpoří naše stejnojmenná edice dosažení co nejvyšší úrovně profesních dovedností studentů.

Lanovka